

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Dominika Gril

**Civilisti in vojna – primer Sirije
Magistrsko delo**

Ljubljana, 2014

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Dominika Gril

**Mentorica: doc. dr. Maja Garb
Somentor: doc. dr. Milan Brglez**

**Civilisti in vojna – primer Sirije
Magistrsko delo**

Ljubljana, 2014

ZAHVALA

Rada bi se zahvalila svoji mentorici doc. dr. Maji Garb in somentorju doc. dr. Milanu Brglezu za pomoč pri pisanju moje magistrske naloge.

Še posebej se zahvaljujem mojim staršem, ki sta mi brezpogojno stala ob strani na poti do dosega mojih ciljev in mi pri tem nudila marsikateri prepotreben nasvet. Mami, ti si mi resničen vzor, kaj pomeni biti močna ženska in takšne mamice si lahko vsak samo želi. Hvala ti oči, da mi vsakodnevno kažeš, da lahko s trdim delom, voljo in željo resnično uspeš v življenju in v svojem poklicu.

Tomo, hvala ti za vso podporo in ljubezen, ki mi jo daješ. Hvala ti za vse spodbudne besede, in ker verjameš vame. Si moj dodatni vir energije, ko jo najbolj potrebujem.

Živa in Maruša, tudi vama hvala za pomoč pri dokončanju tega dela. Vajini nasveti, podpora in pogovori me vedno razveselijo in razbremenijo. Resnično sta najboljši prijateljici.

Hvala tudi vsem ostalim, ki ste mi na moji poti stali ob strani in mi pričarali nasmeh na obraz, pa tukaj posebej niste omenjeni. Vedite, da vsako vašo gesto cenim, saj mi vsi ogromno pomenite.

Civilisti in vojna – primer Sirije

Sirija je veljala za eno najstabilnejših držav na Bližnjem vzhodu. Marca 2011 so ljudje po zgledu drugih arabskih držav, ki jih je zajela arabska pomlad, začeli protestirati. Predsednik Bashar al Assad je proteste poskušal nasilno zatreti in kmalu so se zahteve protestnikov preusmerile na zahtevo po njegovem odstopu. Začela se je krvava državljanska vojna. Strokovnjaki ocenjujejo, da je to največja humanitarna katastrofa 21. stoletja. Tekom vojne, ki še vedno traja, je moč zaslediti tudi uporabo kemičnega orožja. Največje žrtve tega konflikta pa so nedvomno civilisti, ki so vpeti med spopade režimskih sil in upornikov. Nobena stran v tem konfliktu ni nedolžna, saj sta obe prekoračili vse standarde humanega bojevanja in upoštevanja mednarodnega prava. Mednarodna pomoč oz. odziv mednarodne skupnosti je sicer enoten in obsoja dejanja, ki se dogajajo v Siriji, a odločnejšega ukrepanja ni, saj Rusija in Kitajska podpirata sirski režim in vsak poskus odločnejše akcije zatreta z vetom. Skozi magistrsko nalogo sem predstavila dogajanje v Siriji in natančnejši odziv mednarodne skupnosti. Ugotovila sem, da bi se morala mednarodna skupnost zediniti in poskrbeti, da se masaker, ki se dogaja v Siriji, preneha. Optimalno bi bilo, da ZN pošljejo mirovno operacijo z mandatom operacije za vsiljevanje miru in tako zagotovijo mir na tem območju. Nato bi sledila operacija za ohranjanje miru in nazadnje operacija za izgradnjo miru, kjer bi se odpravili vzroki za konflikt in bi se državo postavilo na noge. Potrdila sem tudi, da se v Siriji dogajajo hude kršitve mednarodnega prava in najhujše med njimi tudi predstavila.

Ključne besede: Sirija, mednarodno humanitarno pravo, človekove pravice, civilisti, vojna

Civilians and war – Syria case

Syria used to belong among the most stable countries in the Middle East. In March 2011, people started to protest, modelling their actions after other Arab countries involved in the Arab Spring. President Bashar al Assad tried to calm down the protests with violence causing the requests of the protesters to change into requests for his resignation. It triggered a gory civil. Experts estimate that it is the worst humanitarian catastrophe of the 21st century. During the war, which is still ongoing, also the use of chemical weapons has been established. The worst impacted victims of this conflict are certainly civilians who have found themselves in the fighting between the regime forces and the resistance. No side in this conflict is innocent since both have gone beyond all the standards of humane fighting and respecting the international law. The international aid and the response of the international community is uniform, i.e. the events in Syria have been disapproved of. However, no solid actions have been taken since Russia and China support the Syrian regime, and any attempt on taking actions is vetoed. Through my MA thesis, I introduced the happening in Syria and detailed the response of the international community. I have established that the international community should unify and bring the massacre in Syria to an end. The most optimal solution would be for the UN to deploy a peacekeeping operation with a peace enforcement mandate, thus establishing peace in the area. This process would be followed by a peacekeeping operation and last but not least a peace-building operation, during which the reasons for the conflict would be resolved and the country would be re-stabilized. I have also established that there have been gross violations of the international law in Syria, whereas I also discussed the worst of them.

Keywords: Syria, international humanitarian law, human rights, civilians, war

KAZALO

KAZALO	5
SEZNAM KRATIC.....	7
1 UVOD	8
1.1 Metodološko-hipotetični okvir	9
1.1.1 Predmet preučevanja	9
1.1.2 Namen in cilji naloge	9
1.1.3 Raziskovalno vprašanje.....	9
1.1.4 Metode dela	10
2 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV	11
3 MEDNARODNO PRAVO	16
3.1 Pravo človekovih pravic	17
3.2 Mednarodno humanitarno pravo	17
3.2.1 Ženevsko pravo	18
3.2.2 Haaško pravo.....	21
3.2.3 Rimski statut.....	23
4 SIRIJA	23
4.1 Ljudstvo v Siriji	25
4.2 Gospodarstvo	25
4.3 Začetek revolucije v Siriji.....	26
4.3.1 Vzroki za revolucijo v Siriji	26
4.3.2 Začetek protestov in revolucija v Siriji	27
4.5 Položaj civilistov v Siriji	40
4.5.1 Begunci	40
4.5.2 Razseljene osebe	41
4.5.3 Otroci in ženske	42
4.6 Odziv mednarodne skupnosti na vojno v Siriji	45

5 POTENCIALNA REŠITEV ZA PREPREČITEV KRŠENJA ČLOVEKOVIH PRAVIC IN MEDNARODNEGA HUMANITARNEGA PRAVA V SIRIJI	49
5.1 Operacija za uveljavljanje miru	50
5.2 Operacija za ohranjanje miru.....	51
5.3 Operacija za izgradnjo miru	51
6 SKLEP.....	52
7 LITERATURA.....	57

SEZNAM KRATIC

FSA	Svobodna sirska vojska (Free Syrian Army)
UCDP	Program podatkov o konfliktih Univerze v Uppsali (Uppsala Conflict Data Program)
HIIK	Heidelberški inštitut za mednarodno raziskovanje konfliktov (Heidelberg Institute for International Conflict Research)
MORK	Mednarodni odbor Rdečega križa
ZN	Združeni narodi
VS ZN	Varnostni svet Združenih narodov
MHP	Mednarodno humanitarno pravo
SAF	Sirske oborožene sile (Syrian Armed forces)
SNC	Sirski nacionalni svet (Syrian National Council)
ZDA	Združene države Amerike
UNICEF	Mednarodni sklad Združenih narodov za pomoč otrokom (United Nations International Emergency Children's Fund)
UNHCR	Visoki komisariat Združenih narodov za begunce (United Nations High Commissioner for Refugees)
EU	Evropska unija

1 UVOD

Pregovor pravi, da je v ljubezni in vojni dovoljeno vse, a vsi vemo, da temu ni tako. Vojno omejujejo različni zakoni, resolucije in mednarodnopravni dokumenti. Sprva se na pogled resnično zdi, da vojna nima veliko skupnega s pravom, saj le-ta v svojem bistvu izraža uporabo fizične moči za uničenje sovražnika in je hkrati skrajni izraz suverenosti države. Na drugi strani pa imamo pravo, ki predstavlja red in podrejanje ljudi pravilom, tako napisanim kot nenapisanim.

V novejšem obdobju zgodovine se smisel prava v vojni podcenjuje zaradi prepovedi zatekanja k vojni kot sredstvu državne politike. A vseeno se je v današnjem času pokazalo, da je pravo na tem področju še kako potrebno, saj je vedno več takšnih in drugačnih konfliktov, ki se sprevržejo v vojno po svetu. Brez prava bi se vojne sprevrgle v neomejeno bojevanje in premišljevanja o uporabljenih sredstvih ne bi bilo. Seveda bi bilo na tem področju potrebno narediti še veliko, kot je na primer postaviti neko avtoriteto, ki bi imela moč poseči v vojne razmere, a hkrati bi s tem bilo kršeno načelo suverenosti posamezne države.

Težko je verjeti, da se v 21. stoletju, ko imamo razvito tehnologijo in je vse pod drobnogledom medijev, še vedno dogajajo barbarstva, kot so se dogajala v zgodovini. Vojna je prešla z razvojem orožij na višjo tehnološko raven, a še vedno ostaja prebivalstvo oziroma bolje rečeno ostajajo civilisti tisti, ki utrpijo največ škode med potekom vojne. Izgubijo možnost normalnega načina življenja, uničeni so njihovi domovi, izgubijo sorodnike, prijatelje in ogrožena so tudi njihova življenja.

Vstaja v Siriji se je zgodila prav med temi ljudmi – navadnimi državljani, a tako brutalnega odgovora režima in njihovega predsednika al Assada niso pričakovali. Sirija je tako postala črna pika v novejši zgodovini. Zdi se, kot da so državo, ki je nekoč veljala za pojem stabilnosti na Bližnjem vzhodu, pozabili vsi mednarodni akterji. Humanitarna pomoč, ki jo dobivajo, ni dovolj, da bi se vojna končala. Spopadi med režimskimi silami in uporniki iz dneva v dan preraščajo meje humanitarnega in vojnega prava, nobena od strani ne upošteva meril humanega bojevanja in pri tem civilisti utrpijo največ škode. Sirijo danes zlahka označimo kot humanitarno katastrofo. Kot vsaka država pa ima tudi Sirija svoje zaveznike, ki stojijo ob strani trenutno še vladajočemu režimu in njenemu predsedniku in ravno zaradi te podpore je mednarodna skupnost nemočna pri ukrepanju.

Poraja se vprašanje, kako se bo ta vojna končala in kdaj. Koliko nedolžnih žrtev bo pustila za sabo? Ali se bo tehtnica prevesila na stran pomoči civilistom in končanju kršitev mednarodnega humanitarnega prava in človekovih pravic ali pa se bo prevesila na stran suverenosti države in nevmešavanja v notranje zadeve le-te?

1.1 Metodološko-hipotetični okvir

1.1.1 Predmet preučevanja

V svojem magistrskem delu sem se odločila preučiti problem razmerja med civilisti in vojno. Zaradi lažjega prikaza sem se odločila, da bom teorijo projicirala na primeru državljanske vojne v Siriji. Preučila bom mednarodno humanitarno pravo, in sicer bom za potrebe mojega dela, preučila obe veji tega prava, tako ženevsko kot haaško pravo. Preučila bom tudi pravo človekovih pravic in njeno deklaracijo. V nadaljevanju svojega magistrskega dela bom preučila dogajanje v Siriji od marca 2011, ko so se protesti začeli, do septembra 2013. Osvetlila bom problem kršenja mednarodnega humanitarnega prava in človekovih pravic v Siriji in odgovor mednarodne skupnosti na takšno početje.

1.1.2 Namen in cilji naloge

Namen mojega magistrskega dela je osvetliti problem kršenja mednarodnega humanitarnega prava in človekovih pravic nad civilisti v Siriji in odgovor mednarodne skupnosti na takšno početje. Predstavila bom potencialno rešitev mednarodne skupnosti za dogajanje v Siriji in za preprečitev nadaljnjih kršitev mednarodnega humanitarnega prava in človekovih pravic v tej državi.

Moje magistrsko delo bo tako postavilo okvire za preučitev dogajanja v Siriji in prikazalo možnosti za preprečitev nadaljnjih kršitev človekovih pravic in mednarodnega prava v Siriji.

1.1.3 Raziskovalni vprašanja

Katere so najodmevnejše oziroma največje kršitve mednarodnega humanitarnega prava in prava človekovih pravic nad civilisti v Siriji? Kako preprečiti nadaljnje kršitve človekovih pravic in mednarodnega humanitarnega prava v tej državi?

1.1.4 Metode dela

V mojem magistrskem delu so uporabljene različne metode družboslovnega raziskovanja. Začela bom z metodo analize primarnih virov. Pri tem bom uporabila predvsem pravne vire, ki so razdeljeni v dve kategoriji, in sicer v mednarodne pogodbe, običajno mednarodno pravo in obča pravna načela, ki jih prepoznavajo civilizirani narodi. Uporabila bom vire, kot so: Ustanovna listina Združenih narodov, Ženevske konvencije, Haaške konvencije (tukaj bom preučila še Martensovo klavzulo), Splošna deklaracija človekovih pravic in druge. Pri preučitvi pravnih virov bom uporabila metodo interpretacije. Pravne vire bom tako analizirala z besedno in teleološko analizo.

Mednarodna pogodba se razlaga v dobri veri v skladu z običajnim pomenom izrazov v mednarodni pogodbi v njihovem kontekstu ter glede na njen predmet in namen. Upoštevati je potrebno celotno pogodbo, vse dogovore med podpisnicami ob sklenitvi pogodbe ter vsako listino, ki so jo pogodbenice še dodatno sprejele k pogodbi (Dunajska konvencija o pravu mednarodnih pogodb, 32. čl.). S tem pa bom pridobila merila vrednotenja za preučevani primer in tako lažje primerjala teorijo in prakso.

Z metodo analize sekundarnih virov si bom pomagala pri lažji razlagi pravnih virov. Tukaj bom uporabila različne monografije in znanstvene članke.

Metoda študije primera bo uporabljena pri analizi dogajanja v Siriji. Pri analiziranju primera bom uporabila metodo analize sekundarnih virov. Vire bom črpala iz različnih medijskih objav, tako slovenskih kot tujih, iz različnih publikacij in že narejenih analiz primera.

Skozi celotno magistrsko delo bom uporabljala primerjalno metodo, kjer bom primerjala teorijo in prakso. Primerjala bom torej, kaj je zapisano v mednarodno pravnih virih in kako se tega držijo oz. ne držijo v Siriji ter ali se je mednarodna skupnost odzvala na vojno v Siriji tako, kot ji velevalo mednarodnopravni viri ali bi lahko storili več. Primerjala bom tudi, kakšen je koncept in kakšni so pogoji za začetek operacij za vzpostavljanje miru, zakaj se to

ni zgodilo v preučevanem primeru in kaj bi se lahko s takšno vrsto operacije spremenilo na področju zaščite civilistov.

2 OPREDELITEV TEMELJNIH POJMOV

CIVILISTI

Prvi dopolnilni protokol Ženevskim konvencijam iz leta 1977 je pojem civilista opredelil kot vsako osebo, ki ne spada med oborožene sile. Temeljno pravilo zahteva, da je potrebno v vsakem trenutku razlikovati med civilnim prebivalstvom in borci ter tudi med dobrinami civilnega značaja in vojaškimi cilji (I. dopolnilni protokol k Ženevskim konvencijam, 50. čl.).

BORCI

So pripadniki oboroženih sil stranke v spopadu, ki imajo pravico neposredno sodelovati v spopadu. Status borca pridobijo tudi prebivalci določenega območja, ki ni bilo okupirano in se s spontano oboroženo silo uprejo sovražniku, ne da bi imeli čas organizirati se v redne oborožene sile (Sancin in drugi 2009, 35).

OBOROŽENE SILE

Oborožene sile so vse sile, skupine in enote pod poveljstvom, ki so strani v oboroženem spopadu, ki ji pripadajo, odgovorne za vodenje svojih podrejenih, tudi če jih zastopa vlada ali druga oblast, ki je nasprotna stran ne priznava (Sancin in drugi 2009, 35).

FSA

Svobodna sirska vojska je oborožena opozicijska struktura, ki deluje v Siriji od začetka protestov. Njihovo delovanje je bilo razglašeno 29. julija 2011 na videoposnetku, ki je bil objavljen na medmrežju. Na tem posnetku je vidnih sedem sirske vojakov, ki nagovarjajo tudi druge vojake, ki se ne strinjajo z režimom, naj pristopijo na njihovo stran, in tudi druge, ki želijo pomagati pri zlomu režima (Landis 2011).

KONFLIKT

Slovar slovenskega knjižnega jezika opredeljuje konflikt kot duševno stanje nemoči zaradi nasprotujočih si teženj (SSKJ 2008).

Za potrebe mojega magistrskega dela je pomembno, da pogledamo konflikt v povezavi z vojno.

UCDP opredeljuje oborožen konflikt kot nesoglasje med akterji, v katerem je ena stran vedno država. Deli jih na notranje, meddržavne in mednarodne konflikte. Definicija zajema tudi tri ravni konflikta, in sicer: majhen konflikt, kjer gre za neskladnost med akterji in zahteva do 25 smrtnih žrtev. Naslednji je srednji konflikt, katerega pogoj je, da zahteva 1000 smrtnih žrtev v več letih trajanja konflikta. Najvišjo stopnjo konflikta poimenujejo vojna, za katero je pogoj, da v enem letu trajanja zahteva 1000 smrtnih žrtev (UCDP, Definition of Armed Conflict).

HIIK opredeljuje konflikt kot spopad nasprotujočih si interesov o nacionalnih vrednotah in težnjah (neodvisnost, ozemlje, ideologija oblasti, naravni viri itd.), ki traja določen čas z določeno intenziteto, v katerem želijo sprte strani doseči zmago in uresničiti svoje interese.

Konflikte delijo tako na politične in oborožene kot na nasilne in nenasilne. Izdelali so tudi petstopenjsko lestvico konfliktov. Prva in druga stopnja sodita v t. i. nenasilne oblike konfliktov. Imenujeta se latentna faza konflikta ali nesoglasje¹ in manifestna faza konflikta² ali nenasilna kriza. Naslednje tri stopnje uvrščajo med nasilne oblike konflikta. Tretja faza se imenuje nasilna kriza³, četrta faza je resna kriza oz. omejena vojna⁴ in zadnja faza je vojna⁵ (HIIK, Methodology).

OBOROŽEN SPOPAD

---

¹ Ena stran se počuti prikrajšano za določene zahteve in druga stran te zahteve pozna. Oblike reševanja so pogovori in pogajanja o zahtevah. Tukaj ni nobenih sankcij.

² V tej fazi se pojavljajo napetosti, grožnje in različni pritiski, a so še vedno uporabljena nenasilna sredstva za reševanje spora.

³ Tukaj se uporabljajo grožnje z uporabo sile, ustvarjajo se velike napetosti in značilna je sporadična uporabe fizične sile.

⁴ Fizično nasilje je redna oblika delovanja nasprotnih strani.

⁵ Značilno za to stopnjo je redna uporaba regularne vojaške sile, kontinuirano in organizirano bojevanje ter žrtve in uničenje.

Oborožen spopad pomeni oborožene sovražnosti določene intenzitete, ki presega raven posamičnih osamljenih spopadov, med oboroženimi silami dveh ali več držav ali med državo in eno ali več organiziranimi nedržavnimi oboroženimi skupinami, in ki hkrati sprožijo uporabo prava oboroženih spopadov (Sancin in drugi 2009, 51).

MORK je opredelil vrste oboroženih spopadov na podlagi različnih analiz in virov. Deli jih na mednarodne in nemednarodne oborožene spopade. Mednarodni oboroženi spopadi so tisti, kjer pride do uporabe oborožene sile med dvema ali več državami. Med nemednarodne oborožene spopade pa se štejejo tisti, ki trajajo dlje časa med vladnimi oboroženimi silami in med oboroženimi skupinami ali med posameznimi oboroženimi skupinami brez vladnih sil na ozemlju države (Sancin in drugi 2009, 52).

Pri pojmu oboroženega spopada se srečamo tudi s pojmom kolektivne varnosti. Grizold je ta pojem opredelil kot sredstvo zagotavljanja mednarodnega miru in varnosti, ki preprečuje in omejuje meddržavne spore. Poleg univerzalnega članstva vodi kolektivno varnost prepričanje o nedeljivosti miru in možnosti kolektivne akcije zoper kršitelje te vrednote (Grizold 1999, 42).

VOJNA

Definicij za pojem vojne obstaja veliko. Lahko jo opredelimo z negativno definicijo kot odsotnost miru. Če vzamemo enostransko pojmovanje bi jo lahko opredelili kot množico nasilnih ravnanj države, ki želi drugi državi ali nasprotujoči strani vsiliti svojo voljo. Dvostransko, gledano torej z obeh strani, pa bi jo lahko definirali kot stanje vojskovanja med nasprotnimi stranmi (Sancin in drugi 2009, 50).

Vojna je bila legitimno sredstvo politike pred prepovedjo uporabe sile. Seveda je bila kljub temu uporabljena kot zakonito sredstvo le, če je bila vodena pod določenimi pogoji, da je bila vojna napovedana in je bilo razglašeno vojno stanje (Sancin in drugi 2009, 52).

Danes velja, da se vojna začne z dejanskim začetkom sovražnosti in je ni potrebno posebej razglasiti. Nužen pogoj za nastanek vojne pa se kaže v volji vojno voditi. Vojno stanje se lahko začne z začetkom izvajanja oboroženih sovražnosti, z vojaško okupacijo ali pa s formalno razglasitvijo vojnega stanja (Sancin in drugi 2009, 52).

Začetek vojnega stanja je tudi trenutek, ko se aktivirajo vsa pravila mednarodnega humanitarnega prava oboroženih spopadov. Tukaj je podana definicija vojne precej bolj ohlapno kot zgoraj, in sicer je vojna opredeljena kot stanje, v katerem se uporablja vojno pravo. Tukaj so vključene tudi situacije, ko je volja voditi vojno že izražena, sovražnosti pa se še niso začele, in tudi obdobja, ko ni sovražnosti, volja voditi vojno pa obstaja (Sancin in drugi 2009, 52).

Clausewitz vojne ne opredeljuje samo kot nadaljevanje politike z drugimi sredstvi, ampak tudi jasno opredeli njene cilje. Bojna sila sovražnika mora biti uničena, torej jo je potrebno spraviti do stanja, da boja ne bo mogla več nadaljevati. Drugi cilj je osvojitve dežele, kajti iz nje bi se lahko začela tvoriti nova bojna sila. Toda tudi če sta oba zgoraj navedena cilja izpolnjena, vojne ne moremo šteti za končano, dokler ni premagana volja sovražnika. To je dokler zavezniki, vlada ali voditelji sovražnih sil niso primorani podpisati miru ali dokler ljudstvo ni primorano, da se pokori. Namreč, če ta pogoj ni izpolnjen, se lahko boj na novo razplamti. (Von Clausewitz 2004, 31–32).

Pri večini avtorjev je dosežen relativen konsenz, da se oboroženi spopad šteje za vojno, če v njem v letu dni pade vsaj 1000 ali več vojakov oziroma pripadnikov bojujočih se strani (Žabkar 2003, 105).

BEGUNEC

Begunec je oseba, ki živi v utemeljenem strahu pred preganjanjem zaradi svoje rase, vere, narodne pripadnosti, pripadnosti določeni družbeni skupini ali zaradi svojega političnega prepričanja. Za begunca se tudi smatra osebo, ki je zunaj države, katere državljan je, in ne more ali noče uživati varstva te države ali se zaradi strahu pred preganjanjem vanjo vrniti (Konvencija o statusu beguncev, 1. čl.).

V Kartagenski deklaraciji je podana še objektivnejša ocena begunca, in sicer se za begunca smatra osebo, ki beži iz države, katere državljan je, ker njegovo življenje, varnost ali svobodo ogrožajo splošno nasilje, zunanji napadi, notranji spopadi, množične kršitve človekovih pravic ali druge okoliščine, ki hudo motijo javni red (Kartagenska deklaracija).

RAZSELJENA OSEBA

To je oseba ali skupina oseb, ki so bile nenadoma ali nepričakovano prisiljene zbežati s svojih domov ali stalnih prebivališč zaradi oboroženega spopada, notranjega spora, sistematičnih kršitev človekovih pravic ter naravnih nesreč ali nesreč, ki jih je povzročil človek, in ki niso prečkale mednarodno priznanih državnih mej (De Rover 2002, 349).

MIROVNE OPERACIJE

Mirovne operacije (Peace Operations) v najširšem pomenu besede razumemo kot vse oblike vojaških in nevojaških aktivnosti, ki potekajo v kontekstu političnih in diplomatskih prizadevanj za vzpostavitev in ohranjanje mednarodnega miru. Podrobnejša definicija je, da so mirovne operacije vse oblike vojaških in nevojaških aktivnosti za vzpostavitev ter ohranjanje mednarodnega miru, za katere je značilno, da: imajo mednarodni mandat, praviloma s strani mednarodne organizacije (najbolj zaželeno s strani VS ZN), jih izvajajo mednarodne organizacije, regionalne organizacije ali ad hoc koalicije držav, jih izvajajo sile in osebje v večnacionalni sestavi. Potekajo zaradi vzpostavitve ali ohranitve statusa quo oziroma zagotovitve mirnega in dogovorjenega prehoda iz statusa quo v neko drugo obliko politične skupnosti; potekajo v dobro lokalnega prebivalstva in niso namenjene zasedbi ali pripojitvi ozemlja; potekajo tako, da povzročajo čim manj škode in ob uporabi minimalne sile (Jelušič 2003, 653).

OPERACIJA ZA OHRANJANJE MIRU (PEACE-KEEPING OPERATIONS)

Njihov namen je zagotoviti spoštovanje premirij in razmejitenih črt ter omogočiti sklepanje sporazumov o umiku enot (Obserson 2000, 42). Delimo jih lahko na dve kategoriji, in sicer na opazovalne⁶ in interpozicijske⁷ misije. Pogoji za izvedbo teh vrst operacij so privolitev sprtih strani in nepristranskost mirovnih sil glede vsebine spora. Pri tej obliki mirovnih operacij je uporaba sile omejena na samoobrambo in kot skrajno sredstvo (Sancin in drugi 2009, 38).

OPERACIJA ZA VZPOSTAVLJANJE MIRU (PEACE-MAKING OPERATIONS)

---

⁶ Sestavljene so iz vojaških opazovalcev, katerih glavna naloga je opazovanje in nadzor spoštovanja dogovorov o prekinitvi ognja, tamponske cone ali demilitarizirane cone.

⁷ Vključujejo postavitve vojaških enot med strankami v sporu z namenom preprečitve ponovnega izbruha sovražnosti.

Vzpostavljanje miru je diplomatska dejavnost, ki se izvaja po začetku konflikta z namenom prekinitve ognja ali doseganja hitrega mirnega dogovora. Vključuje posredovanja med stranmi v konfliktu, pomiritev ter ukrepe diplomatskega pritiska. Namen uporabe vojaškega osebja je nadzor nad prekinitvijo ognja in podpora diplomaciji pri posredovanju, pogajanjih in drugih oblikah mirnega reševanja konflikta (Sancin in drugi 2009, 35).

OPERACIJE ZA UVELJAVLJANJE MIRU (PEACE-ENFORCEMENT OPERATIONS)

So operacije, za katere ni nujno potrebno soglasje vseh strank v sporu in v katerih je pod določenimi pogoji dopuščena uporaba sile tudi onkraj samoobrambe. Njihov namen je prisiliti stranke v sporu k spoštovanju in izvajanju sporazumov. Takšne operacije so praviloma napotene v nestabilne situacije. Njihove naloge vključujejo zaščito humanitarnih dejavnosti, nadzor nad posedovanjem, prometom, preprečevanje nasilja in kršitev mednarodnega humanitarnega prava in drugo (Sancin in drugi 2009, 35–36).

OPERACIJE ZA IZGRADNJO MIRU (PEACE-BUILDING OPERATIONS)

Izgradnja miru obsega politične, socialne, vojaške, ekonomske in druge ukrepe z namenom krepitve in reševanja politične situacije, da bi odpravili razloge za konflikt. Cilj je okrepitev političnega reševanja konflikta in preprečevanje njegovega ponovnega pojava (Sancin in drugi 2009, 36).

3 MEDNARODNO PRAVO

Mednarodno pravo je sistem splošno sprejetih in zavezujočih pravnih pravil in načel, ki določajo pravice in obveznosti subjektov mednarodnega prava v medsebojnih odnosih. Ta pravna pravila in načela izhajajo iz mednarodnega običajnega prava in mednarodnih pogodb (MZZ, Mednarodno pravo).

Pravo človekovih pravic in mednarodno humanitarno pravo sta sestavni del mednarodnega prava, saj sta obe vrsti namenjeni varstvu posameznika, skupin, temeljnih pravic in svoboščin.

3.1 Pravo človekovih pravic

Pravo človekovih pravic določa standarde za odgovornost držav v zvezi s pravicami in svoboščinami posameznikov in ljudstev. Temeljni dokument je Splošna deklaracija o človekovih pravicah, ki jo je sprejela in razglasila Generalna skupščina ZN leta 1948. Z mednarodnim paktom o državljanskih in političnih pravicah, z mednarodnim paktom o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah ter s Prvim fakultativnim protokolom k Mednarodnemu paktu o državljanskih in političnih pravicah skupaj tvorijo Mednarodno listino človekovih pravic (De Rover 2002, 70).

V Splošni deklaraciji je zapisano, da se vsi ljudje rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in enake pravice (Splošna deklaracija človekovih pravic, 1. čl.). V drugem členu deklaracije je zapisana prepoved rasne, verske in politične diskriminacije (Splošna deklaracija človekovih pravic, 2. čl.). Zapisano je tudi, da ima vsak pravico do življenja, do prostosti in do osebne varnosti (Splošna deklaracija človekovih pravic, 3. čl.). Prepovedano je suženjstvo, mučenje, ponižujoče ravnanje do ljudi, vmešavanje v zasebno življenje in napadanje časti in ugleda ljudi (Splošna deklaracija človekovih pravic, čl. 4–5 in čl. 12). Deklaracija poudarja, da smo pred zakonom vsi enaki, imamo pravico do nepristranskega sojenja, svobodnega gibanja, svobodne izbire vere, svobode izražanja ter do mirnega zbiranja in združevanja (Splošna deklaracija človekovih pravic, čl. 7–8, čl. 13, čl. 18–20). Zlasti pomemben je 28. člen, ki pravi, da je vsakdo upravičen do družbenega in mednarodnega reda, v katerem se lahko v polni meri uresničujejo pravice in svoboščine (Splošna deklaracija človekovih pravic, 28. čl.).

3.2 Mednarodno humanitarno pravo

Mednarodno humanitarno pravo obsega pravila, ki med oboroženi spopadi ščitijo osebe, ki ne sodelujejo v sovražnostih ali niso več udeležene v njih. Hkrati tudi omejuje uporabo metod in sredstev vojskovanja (Oberson 2000, 4).

MHP se uporablja samo v času vojne oz. oboroženega spopada, pri čemer značaj vojne ne vpliva na njegovo delovanje ter pravila MHP veljajo v celoti le za udeležence meddržavnih vojn, ne pa tudi notranjih oboroženih spopadov (Jogan 1997, 19).

Temeljne skupine pravil MHP so:

- omejitve in prepovedi metod vojskovanja (napade je potrebno omejiti na bojavnike in vojaške cilje),
- prepoved uporabe orožja (napadi ali orožja, ki neselektivno prizadenejo vojaštvo in vojaške objekte ter civilne osebe in premoženje, ter tisti, ki povzročajo čezmerne poškodbe ali nepotrebno trpljenje, so prepovedani),
- zaščita skupin ljudi (civilistom, ranjenim vojakom in ujetnikom je potrebno ohraniti življenje, jih zaščititi in z njimi ravnati človeško),
- omejitve in prepovedi vojskovanja glede na objekte, službe in prostor (vojaško in civilno zdravstveno osebje ter objekte je treba spoštovati, zaščititi in jim zagotoviti vso razpoložljivo pomoč za izvajanje njihovih dolžnosti) (Jakelj in drugi 2010, 47).

MHP vsebuje tudi splošna načela, ki ne pripadajo nobenemu ločenemu viru mednarodnega prava, ampak so osnovana na temelju pogodb, običajev in splošnih pravnih načel. Ta načela so: načelo humanosti, nujnosti, sorazmernosti, razlikovanja, načelo prepovedi diskriminacije, načelo prepovedi povzročanja nepotrebne trpljenja in načelo neodvisnosti (Sancin in drugi 2009, 57).

MHP se deli na ženevsko pravo oz. humanitarno pravo, haaško oz. vojno pravo in newyorško pravo.

3.2.1 *Ženevsko pravo*

V ožjem pomenu je opredeljeno kot pravo, katerega namen je ščititi vojaške osebe, ki v boju ne sodelujejo ali so izločene iz boja, ter osebe, ki v sovražnostih niso aktivno udeležene⁸.

Ženevske konvencije iz leta 1949 obsegajo:

- Ženevska konvencija za izboljšanje položaja ranjencev in bolnikov oboroženih sil v vojni,
- Ženevska konvencija za izboljšanje položaja ranjencev, bolnikov in brodolomcev oboroženih sil na morju,
- Ženevska konvencija o ravnanju z vojnimi ujetniki,
- Ženevska konvencija za zaščito civilnih oseb med vojno (Sancin in drugi 2009, 69).

---

⁸ Zlasti civilisti.

Skozi desetletja se je izkazalo, da ženevske konvencije niso zadostne za zaščito žrtev v sodobnih oboroženih spopadih in vojnah. Namreč, pojavile so se nove oblike bojevanja, kot so osvobodilne vojne, gverilske taktike ter uporaba visoko razvitega orožja. Pojavilo se je namerno uničevanje nevojaških ciljev, obširna in sistematična bombardiranja ter napadi na civiliste. Zato sta bila leta 1977 podpisana Dopolnilna protokola k ženevskim konvencijam iz leta 1949. Prvi dopolnilni protokol se uporablja za mednarodne oborožene spopade in narodnoosvobodilne vojne ter zagotavlja zaščito civilnih oseb pred sovražnostmi, predvsem pred bombardiranjem. V prvem dopolnilnem protokolu je tudi zapisano, da civilno zdravstveno osebje in bolnišnice uživajo enako zaščito, kot so jo ženevske konvencije zagotavljale vojaškemu zdravstvenemu osebju in zmožljivostim. Drugi dopolnilni protokol pa dopolnjuje 3. čl. ženevskih konvencij (Sancin in drugi 2009, 65–66).

Zelo pomemben je skupni tretji ⁹ člen vseh štirih ženevskih konvencij in II. protokola¹⁰. Z nastankom in razvojem ženevskega prava je tesno povezan tudi nastanek gibanja Rdečega križa (Sancin in drugi 2009, 66).

V konvencijah in dveh dopolnilnih protokolih je med drugim zapisano, da morajo biti zaščitene osebe v okviru konvencij vedno spoštovane in varovane. Strani v spopadu, kamor te osebe sodijo, morajo z njimi ravnati humano in preprečiti razlikovanje med njimi na podlagi vere, rase ali političnega prepričanja. Strogo prepovedano je kakršnokoli ogrožanje njihovih življenj, mučenje, pohabljanje, iztrebljanje in odrekanje medicinske pomoči. Z ženskami je potrebno ravnati spoštljivo. Prepovedana je žalitev osebnega dostojanstva in grožnje. Vsaka obsodba mora biti izvršena pred rednim in nepristranskim sodiščem. Prepovedano je jemanje talcev, zoper zaščitene osebe in sanitetno ter versko osebje so prepovedani kakršnikoli povračilni ukrepi. Države podpisnice so se tudi obvezale, da bodo sprejele zakone za ustrezno kaznovanje oseb, ki so kršile določbe konvencij (Jakelj in drugi 2010, 108 in Ženevske konvencije).

---

⁹ Osebe, ki v sovražnostih niso aktivne, vključno z istimi borci, ki so odložili orožje ali so bili kako drugače izločeni iz boja, morajo biti obravnavane humano, brez negativnih razlikovanj. Prepovedano je nasilje nad življenjem, posebej vse vrste ubijanja, pohabljanja, mučenja in okrutnega ravnanja. Prepovedano je jemanje talcev, kršitve osebnega dostojanstva, izrekanje sodb in kazni brez predhodnega sojenja pred redno ustanovljenim sodiščem, za ranjence in bolnike pa je potrebno poskrbeti.

¹⁰ II. protokol izpopolni 3. čl. ženevskih konvencij in doda še prepoved ropanja, napada na življenje in vključuje vrsto določb o zaščiti otrok, civilistov in prepoved napada na objekte, ki zadržujejo nevarne naravne sile.

V primeru državljanske vojne ali notranjih spopadov je v Ženevskih konvencijah zapisano, da veljajo naslednje določbe: humano ravnanje brez razlikovanj, prepoved ogrožanja življenj ali nasilja nad njimi, jemanje talcev, izrekanje kazni brez nepristranskih sodišč in sojenja in žalitev osebnega dostojanstva. Zaščitene osebe je potrebno zbrati in zanje poskrbeti, če je potrebno ob pomoči nepristranske humanitarne organizacije (Oberson 2000, 21 in Ženevske konvencije).

Ranjene, bolne in brodolomce, ki imajo status vojaških oseb ali pa gre za civiliste, ne glede na pripadnost strani v spopadu, je potrebno čim prej zbrati in jim nuditi zdravstveno oskrbo. Prav tako je potrebno zbrati mrtve in tako preprečiti ropanje trupel. Potrebno jih je pokopati v skladu z njihovo veroizpovedjo in njihove grobove označiti tako, da jih je pozneje mogoče identificirati. Zaščita ranjencev in bolnikov preneha, če storijo sovražno dejanje. Stacionarnih medicinskih ustanov, vozil in mobilnih medicinskih enot v nobenem primeru ni dovoljeno napadati ali ovirati njihovo delo (Jakelj in drugi 2010, 109).

Vojni ujetniki so osebe, ki so pod nasprotnikovo oblastjo in pripadajo eni izmed naslednjih kategorij: bolniki; osebe, ki spremljajo oborožene sile, čeprav niso v njihovi sestavi; člani posadk trgovske mornarice in civilnega letalstva kot strani v spopadu, ki na podlagi drugih določb mednarodnega prava ne uživajo ugodnejših postopkov. Zasliševanje ujetnikov mora biti humano. Potrebno jim je omogočiti dopisovanje z družino in obvestiti o njihovem zajetju. Ujetnik spada pod oblast sovražne države, njegova usoda pa je stvar odgovornosti države, ki ga je zajela. Ujetniki imajo vedno pravico do enakopravnega postopka, ob zajetju pa so dolžni povedati samo ime, priimek, vojaško stopnjo in rojstni datum. Država, ki je odgovorna za ujetnika, mu mora zagotoviti hrano, obleko, nastanitev in medicinsko oskrbo, če je le-ta potrebna. Po prenehanju sovražnosti mora stran, ki je zajela vojnega ujetnika, le-tega izpustiti in ga vrniti v domovino (Jakelj in drugi 2010, 110).

Zaradi vedno večjega porasta civilnih žrtev v vojni je bila sprejeta IV. Ženevska konvencija za zaščito civilistov med vojno. Po tej konvenciji so zaščitene tiste osebe, ki med oboroženim spopadom ali okupacijo v kateremkoli trenutku pridejo pod oblast druge strani. Zaščite ne uživajo lastni državljani stranke v spopadu in tudi ne državljani zavezniških držav ali državljani nevtralnih držav, ki imajo z vojskujočo se stranjo diplomatske odnose. Civilnih oseb, ki niso neposredno udeležene v spopadih, ni dovoljeno napadati. Potrebno jih je spoštovati in zavarovati. Ženske je potrebno zaščititi pred vsakim napadom na njihovo čast,

predvsem pred posilstvom, prisiljeno prostitucijo in vsakim nedostojnim ravnanjem. V primerih pridržanja je potrebno obdržati družino skupaj, v najslabšem primeru se lahko loči ženske od moških. Otroci uživajo poseben status spoštovanja in zaščite. Zagotoviti se jim morata pomoč in oskrba, ki jo potrebujejo. Otroci, ki še niso dopolnili 18 let, ne smejo sodelovati v neposrednih sovražnostih. Otroci, ki so mlajši od 15 let in so zaradi posledic vojne osiroteli ali pa so bili ločeni od svojih družin, nikakor ne smejo biti prepuščeni sami sebi. Civilno prebivalstvo mora uživati splošno zaščito pred nevarnostmi, ki izvirajo iz različnih vojaških operacij in nikoli ne smejo biti predmet napada. Samo prisotnost civilistov pa se ne sme izrabljati v prid vojaških operacij, in da bi z njimi zavarovali osebna mesta svojega interesa. Kolektivna zastraševanja in teroriziranje so prepovedani, prav tako tudi maščevanje nad lastnino oseb in kakršnikoli maščevalni ukrepi. Strani v spopadu morajo omogočiti nemoten pretok hrane in vode za civiliste (Jakelj in drugi 2010, 111 in IV. Ženevska konvencija).

Če je območje pod okupacijo, na tem območju velja nacionalno pravo, lahko pa okupacijska sila odpravi te predpise in uveljavi svoje, kar lahko ovira uporabo MHP. Prisilno bivanje civilistov na tem območju se lahko odredi samo, če je nujno za varnostne sile, ki te osebe zadržujejo. Ravnanje s pridržanimi je podobno urejeno kot za vojne ujetnike (Jakelj in drugi 2010, 112).

3.2.2 *Haaško pravo*

Haaško pravo določa pravice in naloge vojskujočih pri vodenju vojaških operacij in omejuje sredstva za prizadevanje škode sovražniku. Ta pravila so zapisana v Haaških konvencijah iz leta 1899 in iz leta 1907, ki jih lahko razdelimo v tri skupine:

1. konvencije in deklaracije, namenjene izogibanju vojni oziroma določitvi strogih pogojev za njen začetek,
2. konvencije in deklaracije, ki izrecno varujejo vojne žrtve,
3. konvencije in deklaracije, ki določajo nekaj osnovnih pravil o vodenju vojne (Sancin in drugi 2009, 63).

Najpomembnejša pravila danes vsebuje Konvencija (IV) o zakonu in običajih vojne na kopnem, ki je bila sprejeta leta 1899 in spremenjena leta 1907. Najizrazitejše so temeljne

določbe, po katerih vojskujoča se stran nima pravice, da uporabi neomejena sredstva za uničenje sovražnika (De Rover 2002, 106–108).

Gre za štiri skupine omejitev:

1. glede na osebe (civilnega prebivalstva se v vojni ne sme napadati, ga pobijati ali raniti; tukaj je posebej pomembno, da se oborožene sile ločijo od civilnega prebivalstva),
2. glede na objekte in prostor (napadi morajo biti omejeni na vojaške objekte; napadi se ne smejo vršiti v nebranih mestih; napasti se ne sme objektov ali napeljav, ki so ključnega pomena za življenje civilistov (npr. vodovoda)),
3. glede orožij, izstrelkov in drugih sredstev vojskovanja (prepovedana je uporaba orožij, ki bi brez potrebe povečala trpljenje ljudi in povzročala naključne žrtve; orožja, ki povzročajo obsežne, dolgotrajne in resne okvare naravnega okolja; omejitve se nanašajo tudi na nova orožja, saj morajo države, še preden jih ponudijo kupcem, preveriti, ali so v skladu z določenimi omejitvami),
4. glede določenih metod in postopkov vojskovanja (uporaba strupov in strupenih orožij; ubijanje in ranitev sovražnika, ko se je ta že predal; uporaba bele zastave, državne zastave ali vojaških oznak z namenom zavajanja sovražnika; ropanje mest; napadanje in bombardiranje nebranih mest; povzročanje lakote; dopuščene pa so vojne zvijače) (Jogan 1997, 56–82).

V Haških konvencijah najdemo tudi definicije oboroženih sil, bojevnikov, pogajalcev, vohunov, plačancev in diverzantov (Jogan 1997, 50–53).

Kljub vsem pravilom, ki so bila sprejeta, je še vedno prevladalo mišljenje, da se vseh okoliščin, na katere naletimo v praksi, ne da predvideti. V ta namen so sprejeli t. i. Martensovo klavzulo. Klavzula pravi, da dokler ne bo sprejet celovitejši kodeks zakonov vojne v primerih, ki niso vključena v določbe, prebivalci in borci ostanejo pod zaščito načel mednarodnega prava, ki izhajajo iz običajev, sprejetih med civiliziranimi narodi, zakonov človečnosti in zahtev javne vesti. Pomembna je tudi zato, ker izključuje razlago v prid svobodni izbiri sredstev vojskovanja (Türk 2007, 563).

3.2.3 *Rimski statut*

Rimski statut je dokument, ki ga je sprejelo sto dvajset držav 17. julija 1998 v Rimu, s čimer je bilo ustanovljeno Mednarodno kazensko sodišče. Tako se je prvič v zgodovini človeštva zgodilo, da so se države odločile sprejeti pristojnost stalnega mednarodnega kazenskega sodišča za pregon v primerih največjih hudodelstev, ki so jih na njihovih ozemljih ali njihovi državljani storili po 1. juliju 2002, ko je Rimski statut začel veljati (MZZ, O mednarodnem kazenskem sodišču).

Po Statutu Mednarodnega kazenskega sodišča (Rimski statut) so nekatere hude kršitve mednarodnega humanitarnega prava, ki spadajo med vojne zločine, naslednje: namerno ubijanje, mučenje in nehumano ravnanje, povzročanje hudega trpljenja, preganjanje, nasilno premeščanje ali preseljevanje civilistov, zagrešena posilstva, spolno suženjstvo, novačenje in vpoklici otrok (mlajših od 15 let) v oborožene sile, jemanje talcev, plenjenje po mestih in krajih (Rimski statut mednarodnega kazenskega sodišča, 8. čl.).

4 SIRIJA

Sirija je arabska republika, ki leži v Jugozahodni Aziji ob obali Sredozemskega morja. Zaradi svoje lege je bila že v zgodovini poznana kot vozlišče starih karavanskih poti in osvajalskih smeri. Posledica tega je bila, da so se na tem ozemlju zvrstili različni vladarji in razne civilizacije. Sirija je bila sprva rimska provinca in tako je bilo tudi prebivalstvo krščanske veroizpovedi. Konec 7. stoletja je arabski vdor v Sirijo odločilno preobrnil njeno zgodovino, saj se je krščanstvo moralo umakniti islamu, arabščina je nadomestila latinščino in grščino. Arabski vpliv je tako ustvaril družbene in kulturne temelje, ki so se ohranili vse do danes (Encyclopaedia Britannica 2013a).

Kasneje je Sirijo osvojil turški sultan Selim I. in tako je država postala del Otomanskega cesarstva. Med I. svetovno vojno so tako Siriji kot tudi drugi Arabci podpirali boj proti turškemu imperiju, saj so si želeli zagotoviti neodvisnost. S Sirijo pa so imele velike sile drugačne načrte in so kljub temu da so Arabci zavzeli Damask in razglasili neodvisnost, razdelili ozemlje Sirije na štiri dele: Sirijo, Libanon, Palestino in Transjordanijo. Siriji so se uprli in ob začetku II. svetovne vojne je prišlo do bojev s Francozi. Sirija je svojo neodvisnost

razglasila 28. septembra 1941, a je svojo popolno neodvisnost dobila šele pet let pozneje, ko so se umaknile še zadnje francoske čete (Natek in Natek 1999, 340).

Po razglasitvi neodvisnosti Izraela leta 1948 je Sirija vstopila v vojno z njim, kar je močno zaostriło politične in gospodarske razmere v državi. Leta 1958 se je skupaj z Egiptom združila v Združeno arabsko republiko, a je tri leta kasneje zaradi državnega udara izstopila in razglašena je bila Sirska arabska republika. Vse od tedaj pa se je v Siriji močno okrepila vloga stranke Baas. Ta stranka je leta 1963 prevzela oblast z državnim udarom. Sledila je nacionalizacija rudnikov, dela industrije in agrarna reforma. Proti krepitvi radikalnega levega krila Baas, ki je izvajal družbene reforme po sovjetskem zgledu, je nastopila zmernejša skupina, zbrana okoli generala Hafeza al Assada. Leta 1970 je z državnim udarom prevzel oblast. Naslednje leto je bil izvoljen za predsednika Sirije in z ustanovitvijo Napredne narodne fronte uspel stabilizirati politične razmere ter zmanjšati odvisnost Sirije od Sovjetske zveze (Natek in Natek 1999, 340).

Stranka Baas, katere vodja je postal al Assad, je vodila državo s programom, ki je bil mešanica arabskega socializma in sirskega nacionalizma. Vlada je upravljala večino industrije v državi in mednarodno trgovino. Predsednik pretežno muslimanske države mora biti musliman. Assadova družina je šiitska, pripadajo pa manjšinski alavitski verski skupini. Številni muslimani gledajo na alavite kot na odpadniško skupino, a so v obdobju predsedovanja al Assada mnogi prišli na visoke položaje v upravi in vojski (Krušič ur. 1992, 30).

Sirija se je tako zapletla v vojno z Izraelom, kjer je izgubila Golansko planoto, ki še danes velja za nemirno območje, in z Libanom, kjer se je vmešala v njihovo državljansko vojno (Krušič ur. 1992, 30).

Leta 2000 je sirski predsednik Hafez al Assad umrl zaradi srčnega infarkta. Kljub temu da se je že dolgo govorilo o njegovem slabem zdravstvenem stanju, je novica šokirala Sirce, ki so po tridesetih letih izgubili predsednika. Hafezova želja je bila, da ga nasledi njegov sin Bashar. V samo enem mesecu po smrti Hafeza je Bashar postal predsednik Sirije. Zaradi omejitve starosti, pri kateri je lahko predsednik izvoljen, je parlament spustil starostno mejo, da je Bashar lahko kandidiral (Stannard ur. 2000, 58).

Leta 2007 je Bashar al Assad ponovno zmagal na volitvah s prepričljivo večino (CIA factbook, Syria).

4.1 Ljudstvo v Siriji

Prevladujoča večina med prebivalci Sirije so Arabci, vendar je dežela zanimiva mešanica različnih kultur in ver. Približno polovica državljanov živi v ruralnem okolju. Največja poselitev države je na njenem zahodnem delu ob Sredozemskem morju (Krušič ur. 1992, 34).

Več kot 90 odstotkov Sircev govori arabsko in kar 87 odstotkov je muslimanov. Kurdov je okoli 6 odstotkov in v glavnem živijo na severu države ter si prizadevajo za neodvisnost. Mnogi Armenci so v Sirijo pribežali iz Turčije, kjer so bili preganjani, in sedaj živijo v okolici mesta Aleppo. Na jugovzhodu Sirije živi čerkeška manjšina, ki izvira iz Kavkaza. Med manjšinami najdemo tudi Turke, Tarkmene in Asirce (CIA factbook, Syria).

Kot sem že zgoraj omenila, je večina prebivalstva muslimanske veroizpovedi. Večina jih pripada njegovi sunitiski veji. Suniti se ravnaajo po tradicionalnem muslimanskem nauku, ki ga sprejema večina muslimanov. Okrog petina Sircev se prišteva k šiitskim muslimanom, ki štejejo Mohamedovega zeta Alija in njegove naslednike za edine prave voditelje islama. Šiiti se delijo na več ločin, skoraj polovica jih je alavitov. Že od nekdaj so alaviti predvsem prebivalstvo, ki se ukvarja s kmetijstvom in so bolj revni ter manj izobraženi od večine sirskega prebivalstva. Med pripadniki drugih šiitskih ločin so še družini in izmaliti. V verskih naukih družov se prepletajo prvine islama in krščanstva. Sirski kristjani, ki predstavljajo 13 odstotkov prebivalstva, so veliko pripomogli k širjenju evropske miselnosti (Krušič ur. 1992, 34).

Verska razcepljenost je vir nenehnih težav. Suniti, ki so daleč najštevilnejša verska skupnost, imajo namreč v državi razmeroma majhno moč, medtem ko imajo manjšinske ločine nesorazmerno velik vpliv (Krušič ur. 1992, 35).

4.2 Gospodarstvo

V 90. letih je Sirija dosegla razmeroma ugoden gospodarski razcvet, vendar jo pestijo precejšnje težave zaradi zastarele tehnologije, pomanjkanja kapitala, velikih vlaganj v

oborožitev, hitre rasti prebivalstva in izrazito centralističnega vodenja gospodarstva. Kljub razmeroma uspešni industrializaciji tako ostaja predvsem kmetijska država. Na svetovnem trgu prodaja predvsem nafto in naftne derivate, kmetijske pridelke in tekstil. Najpomembnejši kmetijski pridelek je bombaž. Po osamosvojitvi se je v Siriji najhitreje razvijala tekstilna industrija. Večina industrije je locirane v Damasku, Homsu in Aleppu (Natek in Natek 1999, 340–341).

Država ima v Siriji prevladujočo vlogo tudi v gospodarstvu. Zaposluje namreč kar dve tretjini delovne sile. Zaradi številnega uradništva so odločitve počasne in državna industrija izrablja samo polovico svojega potenciala. Zasebna in tuja vlaganja so skromna (Krušič ur. 1992, 32). Velik del državnega proračuna gre za stroške oboroženih sil. Pred državljansko vojno niso skrbele le za obrambo, ampak so opravljale tudi javna dela, gradile ceste in sodelovale v zdravstvu. Po nekaterih ocenah je namenjeno oboroženim silam kar 60 odstotkov državnega proračuna (Krušič ur. 1992, 33).

Zaradi posledic vojne, ki se odvija v Siriji je še tako mala gospodarska rast nazadovala. Uničeno je bilo ogromno infrastrukture, primanjkuje delovne sile, zmanjšana je kupna moč prebivalstva itd. Sankcije, ki so jih uvedle druge države proti Siriji oz. proti njenemu režimu ter strmo rastoča inflacija, so še dodatno otežile kakršnokoli gospodarsko rast (CIA factbook, Syria).

4.3 Začetek revolucije v Siriji

3.3.1 Vzroki za revolucijo v Siriji

Arabska pomlad¹¹ je nedvomno močno zaznamovala ves svet. Številne demonstracije in protivladni protesti, ki so zavladali arabskim državam, so postali aktualne novice svetovnih

---

¹¹ Pod tem pojmom razumemo serijo protivladnih protestov, vstaj in oboroženih uporov na Bližnjem vzhodu. Vse se je začelo decembra 2010, ko se je v Tuniziji protestnik zažgal in s tem opozoril na kruto ravnanje v

medijskih hiš. Socialna omrežja so pripomogla k bliskovitemu širjenju idej in pridobivanju protivladnih protestnikov. Poleg Tunizije, Egipta, Libije, Jemna idr. je arabska pomlad nedvomno zaznamovala tudi Sirce, saj jim je po desetletjih strahovlade obudila upanje, da so spremembe mogoče (Manfreda, Syrian Uprising).

Dejstvo, da je družina al Assad na čelu države že dobrih štirideset let in ne dovoli nobene druge stranke v državi, kot je stranka Baas, zagotovo ni pripomoglo k dobrim razmeram v državi. Večina prebivalstva Sirije je sunitov, ki imajo sorazmerno zelo majhno moč v državi proti drugim manjšinam. Monopol nad državno močjo namreč držijo v rokah alaviti, ki so pripadniki iste vere, kot je predsednik države. Tako je tudi večina protestnikov sunitskega izvora, medtem ko so pripadniki in poveljniki vojske alavitskega, zato je prišlo še do večjih trenj med njimi (Manfreda, Syrian Uprising).

Sirci so desetletja živeli v strahu pred državnim terorjem in sirske obveščevalnimi službami, ki so zatrle vsak najmanjši poskus upora. Sirci so režim vzeli za življenjsko dejstvo in se niso upirali. Vse se je spremenilo, ko so obveščevalne službe nasilno zatrle mirne proteste, kar je sprožilo efekt snežne krogle po načelu: več smrti več protestov. Potrebno pa se je tudi zavedati, da so starejši ljudje, ki so bili vajeni režima, v manjšini proti novejšim generacijam, ki zaradi slabe ekonomije ne dobijo služb in so boljše povezani s svetom preko različnih omrežij in medmrežja in lahko vidijo, kako živijo v svobodnih državah in si zase želijo enako. Razmere so se poslabšale že leta 2008, ko je državo zajela suša, ki je prizadela več kot milijon ljudi, ki so se morali odseliti v urbana območja zaradi propada kmetijskih površin. Tem ljudem država ni nudila potrebne pomoči in gojijo zamero (Manfreda, Syrian Uprising).

Tudi visoka stopnja korupcije ni pripomogla k ugledu države. Koruptivnost uradnikov sega celo tako visoko, da se protestnike, ki so zaprti, da odkupiti za določeno vsoto denarja. Celotako tako daleč segajo roke korupcije, da uporniki kupujejo orožje od vladnih sil. Tudi v podpori širjenju zasebnega sektorja je zlahka zaslediti, da imajo prednost družine, povezane z družino predsedujočega v državi (Manfreda, Syrian Uprising).

3.3.2 Začetek protestov in revolucija v Siriji

---

policijskem pridržanju. Val arabske pomladi se je začel tako v Tuniziji in se širil v Egipt, Libijo, Jemen in nazadnje zajel tudi Sirijo.

V Siriji, ki je veljala za stabilno državo na Bližnjem vzhodu trenutno divja krvava državljanska vojna (S. 2012). Po zgledu arabske pomladi so se prvi manjši protesti začeli odvijati februarja 2011. Prvi odmevnejši in množičen protest se je odvil v mestu Dera in je bil posledica aretacije nekaj šolskih otrok, ki so jih zaprli, saj so na stene svoje šole napisali, da si ljudje želijo strmoglavljenje režima. Starši so zahtevali izpustitev svojih otrok, a so bili nasilno utišani. Skozi vse leto se je več sto tisoč ljudi udeleževalo protestov za demokratične spremembe v državi v vseh večjih mestih po Siriji. Zahtevali so ukinitvev oziroma spremembo zakona o izrednih razmerah, ki je veljal desetletja. Zahtevali so večjo demokratizacijo, ukinitvev možnosti aretacij brez pravne podlage, možnost ustanovitve drugih političnih strank in odstranitev podkupljivih lokalnih uradnikov (HIIK 2012, 102). Predsednik je obljubil spremembe in razveljavil zakon o izrednih razmerah, ki je veljal kar 48 let. Obljubil je tudi ustanovitev novega komiteja, katerega edina naloga bo dvigniti življenjski standard v Siriji (UCDP 2011, 6). A kljub temu so varnostne sile še vedno poskušale protestnike utišati s solzivcem in uporabo različnih orožij. Že v marcu je bilo ubitih kar 42 protestnikov samo v mestu Homs in v Latakiji. Vladne sile so se poslužile različnih metod utišanja protestnikov; začele so se množične aretacije, nočne racije, napadi, zasedbe mest itd. Vse to je sprožilo, da so protestniki začeli zahtevati strmoglavljanje režima s predsednikom na čelu namesto začetnih demokratičnih reform (HIIK 2012, 102).

V sirskeem konfliktu so alaviti, ki so šiitska veja muslimanov, na strani al Assadovega režima. Zaradi bojzani pred prihodnjo islamizacijo Sirije tudi sirski kristjani podpirajo režim. Konflikt tako pridobiva vedno bolj verski in etnični značaj. Čeprav je bilo to moč zaslediti že prej, je zdaj le še bolj očitno. Vladne sile napadajo sunitske civiliste. Uporniške skupine pa napadajo manjšinske alavite in druge režimu zveste manjšine (G. 2012). Protestniki in sirska opozicija so se začeli vojaško oblikovati v protirežimske upornike. Problem skupin upornikov je, da so zlasti heterogeno sestavljene, čeprav prihajajo večinoma iz sunitske veje islama. Največji del upornikov predstavlja skupina FSA, ki se je oblikovala 29. junija 2011. Sestavljajo jo pretežno nekdanji vojaki državne vojske, ki se niso strinjali s pobijanem protestnikov in so ob ustanovitvi pozvali vse, ki se ne strinjajo s pobijanem, da se jim pridružijo. Vojaško so se začeli organizirati tudi Kurdi na severu Sirije. Najbolj problematičen del protirežimskih upornikov pa predstavljajo džihadisti, zlasti skrajna islamska milica Al Nusra, ki iz vseh koncev sveta novači džihadiste za sveto vojno proti nevernikom. Poleg režimske vojske džihadisti napadajo tudi ostale opozicijske formacije (Tonin 2013).

Čeprav so se pritiski mednarodne skupnosti kar vrstili, je Assad vseeno konec aprila ukazal okrepitev s tanki in težkim orožjem v mestih Dera in Doura (UCDP 2011, 6). 25. aprila 2011 so vladne sile vdrle v mesto Dera na jugu Sirije s kar 140 tanki, težko artilerijo in mitraljezi ter do 6. maja za sabo pustile več kot 85 mrtvih civilistov in 8 vojakov. Vlada je tudi prekinila dobavo elektrike in vseh komunikacijskih poti med mesti. Maja je več kot 20.000 vojakov z zračno podporo in tanki napadlo in oblegalo več sirskih mest: Homs, Banyas, Talkalakh in Al Rastan, kjer je bilo ubitih skoraj 100 civilistov. Več kot 20.000 jih je pobegnilo s svojih domov (HIIK 2012, 102).

Med protestniki zaokrožijo slike, na katerih je trinajstletni deček po imenu Hamza al-Khatib iz Dere, ki so ga mučili do smrti, medtem ko je bil v policijskem pridržanju. Podobe mučenega dečka so postale simbol brutalnosti režima (Encyclopaedia Britannica 2013b). V obalnem mestu Banyas približno 1000 ljudi v znak solidarnosti do prebivalcev Dere organizira sprevod. Iz Dere v tem času po vsej Siriji prihajajo informacije o množičnih aretacijah in o triletnih zapornih kazni, ki so kazen za zločin ponižanja prestiža oziroma dobrega imena države (UCDP 2011, 7).

Konec maja varnostne sile uporabijo orožje proti neoboroženim protestnikom v mestu Homs. Protestniki izkoriščajo petkove molitve za izražanje nezadovoljstva nad režimom in varnostne sile odgovarjajo z orožjem tudi med molitvami (UCDP 2011, 10).

V začetku junija so varnostne sile streljale na množico v Hami in ubile najmanj 70 ljudi. Po protivladnih protestih, ki se jih je udeležilo 400.000 ljudi, so vladne sile vdrle v mesto s tanki in ubile 300 ljudi (HIIK 2012, 102). Sledile so tudi hišne preiskave in racije, s pomočjo katerih so iskali upornike (Encyclopaedia Britannica 2013b). ZDA so izrazile zaskrbljenost nad odgovorom vladnih sil proti protestnikom in tako je v znak podpore protestom Hamo obiskal veleposlanik ZDA v Siriji. Sirska vlada je to potezo označila za dokaz vpletenosti tujih sil v netenje protestov po Siriji. Hamo je obiskal tudi francoski veleposlanik. Assadovi podporniki so zato napadli obe veleposlaništvi in ju poškodovali, na srečo pa ni bilo žrtev (Encyclopaedia Britannica 2013b).

4. junija je bilo ubitih kar 120 pripadnikov varnostnih sil v mestu Jisr al- Shughour. Ubiti naj bi bili med spopadi z uporniki (HIIK 2012, 102). Opozicija je opozorila, da je bila njihova smrt posledica njihove odločitve, da ne bodo streljali in ubijali neoboroženih protestnikov

(Encyclopaedia Britannica 2013b). Vladne sile so nato 12. junija s 15.000 pripadniki in 40 tanki prevzele kontrolo nad mestom. Njihova okupacija mesta je povzročila, da je več tisoč ljudi zapustilo svoje domove (HIIK 2012, 102).

Po tednih nasilja med zagovorniki in nasprotniki režima ter nasilju nad demonstranti je nasilje vzplamtelo tudi v Idlibu in drugih mestih (HIIK 2012, 102). Predsednik in vlada sta sprejela nov zakon, ki dovoljuje večstrankarski sistem. Opozicija je opozarjala, da je zakon še vedno napisan tako, da lahko trenutni režim nadzoruje stranke (Encyclopaedia Britannica 2013b).

V začetku naslednjega meseca so varnostne sile zasedle večji del Homsa. Med spopadi je bilo ubitih najmanj 50 ljudi (HIIK 2012, 102).

V prvem tednu avgusta je bilo ubitih 70 ljudi v mestu Deir al-Zor, več tisoč se jih je notranje razselilo. Varnostne sile so napadle tudi Latakijo, tako s tanki kot z oboroženimi čolni in ubile 30 ljudi ter prisilile 10.000 ljudi v begunstvo (HIIK 2012, 102).

Nasilje v Siriji se je preselilo tudi čez mejo, ko so nasprotniki režima po Evropi začeli napadati sirska veleposlaništva. Assad je za ameriško televizijsko hišo dal intervju, v katerem je branil odgovor vlade nad protestniki in hkrati zanikal izdajo kakršnihkoli ukazov za ubijanje le-teh. Hkrati je poudaril, da je nered v državi posledica oboroženih kriminalnih združb, in da so v resnici primarne žrtve tega konflikta člani varnostnih sil in civilisti, ki podpirajo vlado (Encyclopaedia Britannica 2013b). Povedal je tudi, da bi bil samo norec zmožen pobijati svoj lasten narod (UCDP 2011, 37).

Nasilje na obeh straneh se je razširilo po celotnem ozemlju Sirije. 15. septembra je bila sklicana štiridnevna konferenca v Istanbulu, ki so se je udeležili opozicijski aktivisti. Ustanovili so Sirski nacionalni svet in izvolili 140 ljudi, ki ga zastopajo. Svet naj bi zastopal interese sirske opozicije (Encyclopaedia Britannica 2013b).

Od novembra dalje so uporniki neprestano napadali kontrolne točke varnostnih sil in njihove konvoje s težko oborožitvijo in tako ubili ducate njihovih pripadnikov in guvernerje mest Idlib, Homs ter Hame. Sredi novembra je FSA napadla kompleks zračnih obveščevalnih sil z raketometi in mitraljezi (HIIK 2012, 102). Mediji so akcijo označili kot krepitev vojaške samozavesti FSA (Encyclopaedia Britannica 2013b).

V začetku decembra, natančneje 12. decembra, oblasti speljejo lokalne volitve kljub nezmanjšanemu nasilju v državi. Opozicija poziva k bojkotu volitev, a se le-te kljub temu odvijajo z nadzorom sodnih uradnikov (HIIK 2012, 102).

V velikem bombnem napadu na Idlib 17. decembra je bilo ubitih več kot 300 ljudi, med njimi tudi vojaki, ki so želeli zbežati na varno s svojih položajev. 23. decembra sta se v Damasku zgodila kar dva bombna napada. Vladne sile so trdile, da za samomorilskima napadoma stoji Al Kaida, medtem ko je opozicija zatrjevala, da to uporabljajo samo za izgovor, da bi svoje početje opravičili pod pretvezo, da gre za vojno zoper terorizem (Encyclopaedia Britannica 2013b).

Vedno več je bilo pričevanj beguncev in vojakov, ki so prestopili strani, o požiganju domov, streljanju na neoborožene civiliste, mučenju, množičnih aretacijah itd. Po poročanju komisarja ZN za človekove pravice je bilo v prvem letu spopadov ubitih več kot 5000 ljudi. Že po prvem letu vojskovanja lahko spopad v Siriji označimo za vojno, saj je merilo 1000 smrtnih žrtev v enem letu, v obdobju enega leta pa je bilo to število v Siriji kar petkrat preseženo. Tudi HIIK je dogajanje v Siriji označil s stopnjo pet, ki je najvišja stopnja konflikta po njihovi lestvici in pomeni vojno.

V januarju 2012 so potekali intenzivni spopadi v Halebu, Hami, Homsu, Deri, Damasku in Idlibu ter njihovi okolici. Konec januarja je SAF s tanki napadel območja, kjer se zadržujejo uporniki v Damasku in za seboj pustil 60 mrtvih. Obkolili so tudi območje Homsa, ki je postal prizorišče nekajtedenskih krvavih spopadov. Ubitih je bilo 130 ljudi (HIIK 2013, 113).

Skoraj celoten mesec februar, in sicer kar 27 dni, so varnostne sile bombardirale mesto Baba Amr in pri tem ubile najmanj 100 ljudi. Dnevno naj bi na to območje padlo kar do 250 granat (HIIK 2013, 113).

V marcu je SAF napadel Homs in za seboj pustil 250 smrtnih žrtev. V začetku tega meseca so napadli Idlib in prisilili pripadnike FSA, da so to območje zapustili. Sledili so zračni napadi na Hamo, ki so trajali kar 17 dni neprekinjeno. V mestih Homs, Hama in v Idlibu se je v aprilu skupno število ubitih pripadnikov FSA povzpelo na 660. V povečanem številu bombnih napadov je v maju izgubilo življenje več kot 100 civilistov (HIIK 2013, 113), več kot 50 ljudi je izgubilo življenje v bombnem napadu v Damasku. Vlada je za napad krivila opozicijo, le-ta

pa je krivila vlado, da naj bi napad organizirala sama z namenom blatenja opozicije in njihovih namenov (Encyclopaedia Britannica 2013b).

Konec maja so v Homsu usmrtili 108 prebivalcev (HIIK 2013, 113). Opazovalci ZN so potrdili, da so bili ubiti v racijah po domovih, in da je bila kar polovica umorjenih otrok. Za napad nihče ni prevzel odgovornosti, čeprav so očividci videli pripadnike sirskih vladnih sil (Encyclopaedia Britannica 2013b).

V začetku junija so pripadniki FSA napadli vojaška vozila z avtomatskim orožjem in granatami v Idlibu in Damasku ter pri tem ubili 100 pripadnikov nasprotnih sil. Istega meseca je SAF z več istočasnimi operacijami bombardiranja napadel območje Homsa, Hame, Deir al-Zora, Idliba in Dere ter pri tem ubil 114 civilistov. Med pripadniki FSA in vladnimi silami so potekali hudi spopadi v Damasku, kar je za seboj pustilo 75 smrtnih žrtev (HIIK 2013, 113). Nevladna organizacija za človekove pravice Amnesty International je zatrjevala, da razpolaga z novimi dokazi o tem, da so sirski vojaki žrtve, tudi otroke, pregnali z domov in jih nato ustrelili. V nekaterih primerih pa se je celo zgodilo, da so zažgali njihove posmrtno ostanke (STA in J 2012).

Na sedežu varnostnih sil je 18. julija 2012 odjeknil bombni napad. Ubiti so bili štirje visoko rangirani častniki, med njimi tudi obrambni minister. Odgovornost za napad je prevzela FSA in islamistična skupna Liwa al-Islam (HIIK 2013, 114).

V avgustu so se v Aleppu spopadli borci FSA in čete vladnih sil. Spopadi so vključevali helikopterske napade. Spopadi so terjali 5000 smrtnih žrtev, kar je največ žrtev v enem mesecu od začetka spopadov v Siriji (HIIK 2013, 114). Vladne sile so obtožile upornike, da nad civilisti izvajajo grozovite zločine. Uporniki naj bi civiliste uporabljali za žive ščite in ubijali vsakogar, ki naj ne bi podpiral njihovih dejanj (STA in drugi 2012). Aleppo je pomembna strateška točka tako za upornike kot za vladne sile, saj bi z osvojitvijo mesta imeli nadzor nad severom države (Videmšek 2013, 140).

Že v juliju je prišlo do hudih bojev med vladnimi silami in uporniki za mesto Azaz, ki je postalo ključna preskrbovalna točka frontne črte v bližnjem Aleppu. Po hudem vojaškem porazu proti upornikom so vladne sile 20. julija mesto zapustile in nadzor nad Azazom so prevzeli uporniki. V prvi polovici avgusta pa se je režim predsednika Basharja upornemu

mestu brutalno maščeval. 15. avgusta so nad mesto poleteli bombniki. Pol tone težke bombe so določene dele mesta dobesedno zravnale z zemljo. Ubitih je bilo najmanj 40 ljudi, ranjenih preko 130. Gospod Šahdu Danun je o napadu povedal:

Takšne grozote je težko opisati... Ne vem, kaj naj vam povem. Dva dni po bombardiranju sem bil krvav. Na sebi sem nosil strjeno kri svojih sorodnikov. /.../ Tekli so zadnji dnevi ramadana. Celotna četrt je počivala na svojih domovih. Zunaj je bilo peklenško vroče. Tako kot danes. Čakali smo na večerjo. Nič ni kazalo, da bi nas lahko napadli. Teden pred tem je bil kljub vsakodnevnemu granatiranju miren. Mislili smo, da je najhuje za nami. Potem so zaslišali vojaško letalo. Udarilo je. Naslednje, kar se spomnim, je prepolovljeno telo sorodnice, ki ga je sila eksplozije po kosih vrgla v moje naročje. Kri. Prah. Strašen hrup. Kričanje. Vse se je rušilo. Preživeli smo bežali na vse strani in iskali ranjence. Mnogo ljudi je bilo pod ruševinami. Deset minut pozneje se je letalo vrnilo in le kak kilometer stran odvrгло še drugo bombo. Takrat sem že vedel, da je velik del moje družine, tudi najožje, mrtev. /.../ Tu ni bilo ene same vojaške tarče ali česarkoli podobnega. Ne razumem. Kaj bo sedaj z nami? Ko je Basharjev oče Hafez pred tridesetimi leti v Hami pobil 20.000 ljudi, je javno dejal, da ne bodo preživeli ne ljudje, ne skale, ne drevesa. In tako nadaljuje tudi njegov sin. V Azazu je režim ubil ljudi, skale in drevesa (Videmšek 2013, 140–141).

Tudi lokalni trgovec v Azizu Ahmed, ki ga po srečnem naključju v času napada v mestu ni bilo, je o napadu povedal:

Hoteli smo več svobode in vsaj malo dostojanstva. Dobili smo bombe in smrt. Zdaj se ne borimo več za višje cilje, ampak le za preživetje. Tu je veliko ljudi zaradi bližine turške meje in bogate trgovske tradicije živelo zelo dobro, zato se dolgo niso zoperstavili režimu predsednika Basharja al Assada. Po bombardiranju smo zdaj vsi enotni. Borili se bomo do smrti. Naša usoda je v božjih rokah. Med ubitimi ni bilo niti enega samega pripadnika Svobodne sirske vojske, za katero se borijo naši sinovi. Zato so nas hoteli kaznovati. Bojim se, da Bashar pripravlja veliko maščevanje. Bombniki se bodo kmalu vrnilo (Videmšek 2013, 141).

V zadnjem tednu avgusta je SAF ponovno napadel območja v Damasku, kjer naj bi se zadrževali uporniki in ubitih je bilo skoraj 130 ljudi. V obleganju na Darayo naj bi varnostne sile ubile približno 400 prebivalcev z masovno usmrtnitvijo (HIIK 2013, 14).

Ker naj bi sever države prevzeli uporniki in porazili vladne vojake, se je režim zatekel k letalskim akcijam, katerim uporniki niso kos. Poveljnik novoustanovljene policije, ki deluje v okviru FSA, Hasan al Mahel Šamari, je dejal:

Assad zelo dobro ve, da te vojne ne more dobiti z bojevanjem na tleh. Tako je že izgubil ogromno ozemlja in spoznal, da ima med ljudmi vedno manj podpore. Tega se dobro zavedajo tudi njegovi vodilni častniki. Zato se je odločil spremeniti taktiko. V zrak je poslal bombnike in helikopterje. S tem je prestopil mejo, ki so si jo tiho načrtali možje sirske vojske. Vojna bo sedaj postala še veliko bolj kruta. Prepričan sem, da se bodo letalski napadi na osvobojeno ozemlje – pa tudi drugod po državi – okrepili. Sem izkušen vojak. V nasprotju z mladimi borci me ne prevzamejo čustva. Zato ne morem biti optimist. Assad ima še ogromno orožja. V tej vojni še zdaleč ni uporabil vsega, kar ima na voljo, Bojim se, da prihajajo tedni, ko bomo spoznali, kaj vse se skriva v vladnih vojaških skladiščih (Videmšek 2013, 167–168).

Septembra je prišlo do grozovitih spopadov za Aleppo, ki so uničili historično mesto. Ubitih je bilo 200 ljudi (HIIK 2013, 114). Bombe so padale podnevi in ponoči, preživetje je bilo odvisno le še od sreče. Nobena vas, mesto ali ulica na severu Sirije niso bili več varni. Letalske sile so krenile v ofenzivo, proti kateri se uporniki niso mogli braniti. Letalske sile so bombardirale tudi mesto Tal Rifat. Raketni napad je trajal od poznega večera do jutranjih ur. Na civilne cilje je padlo trinajst raket, ubitih je bilo najmanj sedem ljudi. Muhmud al Sabaga, čigar hišo je zadela režimska raketa in mu pri tem ubila tri sinove, je povedal: »Rad bi umrl. Zakaj ni zadelo mene?! Moji sinovi... Vedno smo bili tiha družina. Nikomur nismo storili nič slabega. Živelimo svoje življenje. Vsem sorodnikom in sosedom smo pomagali po najboljših močeh. Upali smo, da se bo vojna hitro končala. Zdaj vem, da ne bo tako. Zdaj je vseeno...« (Videmšek 2013, 161–162).

Konec septembra je 6000 pripadnikov opozicijskih sil napadlo vladne pozicije po državi in ubitih je bilo 60 ljudi. SAF je oblegal predmestje Damaska in umrlo je na stotine ljudi (HIIK 2013, 114).

Oktobra so se pričeli boji za strateško pomembno mesto v okrožju Idliba in v samo desetih dneh spopadov je številka smrtnih žrtev narasla na 200. Konec istega meseca naj bi 500 ljudi umrlo v spopadih po vsej državi. FSA je novembra napadla kontrolne točke v Idlibu in letalsko bazo, ki so jo koristile vladne sile za napad na omenjeno mesto. Tega meseca so zasedli tudi vojaško letališče in bazo v Deir al- Zoru (HIIK 2013, 114).

Novembra je v javnost prišel posnetek, katerega pristnosti sicer ni bilo mogoče potrditi, a prikazuje upornike, kako pretepajo deset vojakov. Ti morajo leči na tla, nato jih uporniki postrelijo z avtomatskim orožjem (Tak in STA 2012).

V dvojnem samomorilskem napadu v vojaškem klubu v sirskem mestu Dera je bilo ubitih 20 vojakov, več deset pa je bilo ranjenih. Do eksplozij je prišlo, ko sta moška v razmiku nekaj minut na vrt kluba zapeljala vozili, polni razstreliva. Tretja eksplozija na drugi vojaški lokaciji v Deri pa ni terjala žrtev. Sirski uporniki se v zadnjem času v boju s silami sirskega predsednika Basharja al Assada zatekajo tudi k samomorilskim napadom, za katere odgovornost pogosto prevzame skrajna islamistična skupina Fronta Al Nusra (STA 2012a).

V Katarju je 11. novembra 2012 sirski opozicijski voditelj razglasil ustanovitev nove sirske opozicije: Nacionalna koalicija za Sirske revolucionarje in opozicijske sile. SNC naj bi bil preozko usmerjen, a so njegovi člani v novi koaliciji dobili tretjino sedežev. Duce tujih držav je koalicijo priznalo kot edino legitimno zastopstvo volje Sircev (Encyclopaedia Britannica 2013b).

Istega meseca je podal Assad ekskluziven intervjuju za RT, kjer je spregovoril o svojem videnju sirske krize. Dejal je, da konflikt, ki se dogaja v Siriji, ni državljanska vojna, temveč posredni terorizem Sircev in tujih bojnikov. »Moj trenutni glavni sovražnik sta terorizem in pa nestabilnost v Siriji. To je sirski sovražnik. Ne gre za ljudi ali posamezne osebe. Ni težava v mojem odhodu. Gre za varnost države. To je sovražnik, proti kateremu se borimo.« je dejal. »Nimam težav z ljudmi samo zato, ker je celoten Zahod proti meni, ker so ZDA proti meni, ali ker so številne druge arabske dežele, vključno s Turčijo proti meni. Če bi bili Sirci proti meni, kako bi potem lahko še bil tu, kjer sem?« je dodal. »Če je celoten svet proti tebi, kaj si potem ti? Superman? Samo človek sem.« (Nam in STA 2012).

V decembru je bilo v Homsu ubitih več deset ljudi, vojska pa je nadaljevala z obstreljevanjem sosednjih četrti, s čimer je želela utrditi svoj položaj. Tarča raketnih napadov je bilo ponovno mesto Rastan, ki velja za uporniško trdnjavo. Ob tem so vojaške sile izvajale zračne napade na mesta vzhodno od sirske prestolnice in na Darayo na jugozahodu. Spopadi med silami predsednika Basharja al Assada in uporniki so izbruhnili v severovzhodnih in jugozahodnih predelih Damaska. Nevladna organizacija Sirski observatorij za človekove pravice je navedla, da je bilo med žrtvami bombardiranja v Damasku in njegovi okolici trinajst otrok, še deset otrok pa je umrlo v zračnih napadih v provinci Aleppo. Po mnenju analitikov je šlo za obupan poskus al Assada, da bi zaustavil napredovanje upornikov, predvsem na severu države (STA in Nib 2012).

Do konca leta so vladne sile izvajale letalske napade po vsej državi in pri tem ubile več kot 200 ljudi.

V začetku novega leta so se vneli hudi spopadi za strateško pomembno vojaško letališče Taftanas v sirske provinci Idlib. Letališče Taftanas je veljalo za zadnjo trdnjavo režimskih enot v provinci, ki meji na Turčijo. Po podatkih Sirskega observatorija za človekove pravice pa je v državi samo 2. januarja v nasilju umrlo 220 ljudi, od tega 46 pripadnikov provladnih sil (STA 2013a).

Obe strani sta se medsebojno obtoževali za pokol v vasici Huswiya v provinci Homs, ki se je zgodil 15. januarja in za seboj pustil 100 žrtev. Boji so se nadaljevali in vladne sile so poslale več kot 1000 vojakov na uporniške baze v Homsu in pri tem ubile 120 civilistov in 40 upornikov (HIIK 2014, 143).

Od začetka spopadov v Siriji pred skoraj dvema letoma je bilo ubitih preko 3500 otrok, samo 14. januarja pa naj bi jih bilo ubitih 14, večina v bližini Damaska. Organizacija Human Rights Watch je obtožila sirske vojske, da v napadih uporablja tudi sicer prepovedane kasetne bombe (STA 2013b).

Ameriška organizacija Mednarodni odbor za reševanje je medtem opozorila, da v Siriji "pomembno orožje" postaja posilstvo. Posilstva so tudi glavni razlog, zakaj ženske in otroci zapuščajo Sirijo in bežijo v sosednje države (STA 2013b).

16. januarja so v Idlibu eksplodirale tri bombe, podtaknjene v avtomobilih, in pri tem ubile 25 ljudi (HIIK 2014, 143).

Konec januarja so v reki v mestu Aleppo na severu Sirije odkrili trupla najmanj 65 mladih moških, ki so bili usmrčeni s strelom v glavo ali tilnik. Po podatkih sirskega observatorija so iz reke, ki ločuje dve okrožji na jugozahodu Aleppa, potegnili 65 trupel, medtem ko je pripadnik uporniške Svobodne sirske vojske naštel 68 trupel. Varnostni viri so povedali, da so žrtve veljale za ugrabljene. Za usmrtitve ni nobena od vpletenih strani prevzela odgovornosti, ampak sta obtoževali druga drugo (STA 2013c).

Februarja naj bi sirski uporniki prevzeli nadzor nad največjim jezum v državi. Uporniški borci so zavzeli vse vhode in izhode na jezu Tabka pri hidroelektrarni na reki Evfrat v severni provinci Raka. Gre za hidroelektrarno s kapaciteto 880 megavatov elektrike, ki dobavlja velik del elektrike za mesto Aleppo na severu Sirije (STA 2013č).

Sredi februarja so vladna letala bombardirala mesto Dera in v napadu je izgubilo življenje 18 ljudi (HIIK 2014, 144).

Doslej relativno varno sirsko prestolnico Damask je v drugi polovici februarja stresla silovita eksplozija avtomobila bombe, ki je terjala več kot 50 življenj, več deset ljudi je bilo ranjenih. Eksplozija je odjeknila nedaleč od sedeža vladajoče stranke Baas (HIIK 2014, 144). Šlo je za najhujši tovrsten napad v Damasku od začetka državljanske vojne pred dvema letoma. Po navedbah Sirskega observatorija za človekove pravice je bilo v eksploziji ubitih 56 ljudi. Več kot 200 ljudi je bilo ranjenih. Med žrtvami so bili tudi otroci, saj se v bližini, kjer se je zgodil napad, nahaja šola (SZ 2013).

Marca je komisija ZN za preiskovanje dogajanja v Siriji poročala o pobojih, ki jih izvajajo lokalne milice pod okriljem vladnih sil. Ugotovili so, da so milice sprva oblikovali za zaščito posameznih sosesk, a so se sčasoma razvile v okrepitev vladnih sil. Navzočnost takšnih skupin, ki odražajo etnično, versko in socialno sestavo sosesk, so zaznali po vsej Siriji. Komisija je ocenila, da so se razmere v Siriji v zadnjih dveh mesecih še poslabšale, saj je konflikt čedalje bolj militariziran in ima hude posledice za civiliste. Opozorili so, da so zelo pogosto tarča napadov bolnišnice in druge zdravstvene ustanove (STA in Sal 2013).

Najodmevnejši napad v marcu se je zgodil v Alepu v bližini policijske akademije. Spopadi so trajali 8 dni in terjali 300 žrtev (HIIK 2014).

V marcu je bilo ubitih najmanj 6005 ljudi, od tega 2080 civilistov, med njimi pa 298 otrok, mlajših od 16 let. Tako je mesec marec najbolj krvav mesec od začetka vojne v Siriji (STA in R. 2013).

V začetku aprila je bomba v avtu eksplodirala v središču mesta, polnem ljudi, ki so čakali v vrstah za storitve v bankah, zavarovalnicah in prodajalnah mobilnih telefonov. Po poročanju državne televizije je bilo poškodovanih 47 ljudi, 15 pa naj bi jih umrlo. Odgovornosti za napad ni prevzel nihče, po pričanju domačinov pa naj bi šlo za največjo eksplozijo v središču Damaska, kjer so spopadi upornikov z vladnimi silami na obrobju mesta že več mesecev del vsakdana (C. in STA 2013a).

Strokovnjaki so tudi potrdili, da naj bi vladne sile med spopadi uporabile kemično orožje. Orožje naj bi bilo uporabljeno decembra lani v Homsu in marca v Atajbahu blizu prestolnice Damask (C. in STA 2013b).

Konec aprila so sirska vojska in paravojaške enote, zveste Basharju al Assadu, zavzele mesto Jdeidet al Fadel po petih dneh obstreljevanja. Opozicijski aktivisti so ravnanje vojske označili za masaker. Vojska je nasprotnikom zadala precejšnje izgube v mestu, kjer jim je uničila orožje in strelivo, ranjene pripadnike nasprotnikov pa ubila. Džamal al Golani, pripadnik opozicijske skupine Odbor revolucionarnega vodstva, je povedal, da bi bilo lahko število mrtvih višje od 250. Sirska vojska naj bi jih ustrelila od blizu, vendar jim ni uspelo prešteti vseh žrtev, saj je mesto obkolila sirska vojska. Povedal je še, da ranjenih skoraj ni bilo, saj so jih na kraju dogodka postrelili. Nekateri so bili ustreljeni, medtem ko so ležali v bolnišnici. Vladne sile so na obtožbe odgovorile, da so bili ubiti teroristi (J. 2013a).

Maja se je v javnosti pojavil posnetek, kjer pripadnik uporniških sil izreže srce vojaku nasprotnih sil in vanj zagriže. Moški na posnetku dogajanje pospremi še z besedami, da priseže pri bogu, da bodo pojedli vsa njihova srca in jetra, nasprotne vojake pa imenuje vojaki psa Basharja. Organizacija za človekove pravice s sedežem v ZDA je moškega identificirala kot Abu Sakarja, znanega upornika iz Homsa. Glavna sirska opozicijska koalicija je napovedala, da mu bodo zaradi njegovega dejanja sodili (V. 2013). Potem ko so številni

njegova dejanja obsodili, pa je za revijo Time povedal, da ne obžaluje svojega dejanja. «Oko za oko, zob za zob,» je povedal. Na telefonu sirskega vojaka so bile najdene fotografije, ki prikazujejo grozodejstva al Assadovih privržencev. Med njimi je bil posnetek ženske in njenih dveh hčera. Bile so popolnoma gole, on jih je pa poniževal in posiljeval (J. 2013b).

19. maja se začne bitka za pomembno strateško mesto Kusair, ki ga imajo pod nadzorom uporniki. V bitki so se na strani vladnih sil borili tudi pripadniki libanonske vojaške organizacije Hezbolah. Ubitih je bilo več kot 50 ljudi (Encyclopaedia Britannica 2013b).

Konec maja je kazalo, da se zna zgoditi, da bi vojna zmaga pripadala Basharju, saj so njegove čete začele nizati uspeh za uspehom zaradi slabe koordinacije in notranje razdvojenosti upornikov. Čeprav režim ni zavzel veliko ozemlja, pa je imel pod nadzorom preskrbovalne in prometne poti in tako odrezal posamezne skupine upornikov med seboj. Uporniki so imeli tudi veliko slabšo oborožitev kot vladne sile, ki se zatekajo k letalskim napadom, ki jim uporniki niso kos (R. 2013).

Po treh tednih bitke za Kusair so bili uporniki poraženi in vladne sile so prevzele nadzor nad mestom. Vladne sile in pripadniki Hezbolaha naj bi mesto našli zapuščeno, saj so uporniki ob njihovem napredovanju pobegnili iz mesta (STA in J. 2013a).

Julija se je zgodil brutalen pomor družine v vasi Bajda v bližini mesta Banias. Tri neoborožene moške so pripadniki režimske milice smrtno ranili pred domom. Oboroženi moški so nato vdrli v domovanje ter pobili še ženske in otroke. Skupaj so pobili trinajst članov družine (STA in J. 2013b).

Avgusta so vladne sile zavzele tudi Latakijo. Latakija je sicer veljala za trdnjavo alavitske manjšine, ki ji pripada tudi sirski predsednik Bashar al Assad. V začetku avgusta so uporniki zasedli več krajev na goratem območju Džabal Akrada na severu te pokrajine. Sirska vojska je nato odgovorila s povračilnimi ukrepi, kar je sprožilo hude spopade s številnimi mrtvimi na obeh straneh (STA 2013d).

Sirske vladne sile naj bi ob intenzivnem bombardiranju vzhodnega dela Damaska konec avgusta po navedbah upornikov uporabile kemično orožje, pri čemer naj bi umrlo kar 1300 ljudi. Posnetki so prikazovali trupla, ki nimajo vidnih znakov smrti (Encyclopaedia Britannica

2013b). Do napada je prišlo okoli tretje ure zjutraj po lokalnem času, ko je večina žrtev spala. Ubiti so bili v posteljah. Preživeli so povedali, da nihče od njih ni pričakoval, da je bilo uporabljeno kemično orožje. Mislili so, da je to zgolj še ena noč z navadnim topovskim obstreljevanjem. Toda prostovoljci, ki so hoteli pomagati žrtvam v napadenih soseskah, so kmalu tudi sami omahnili v smrt. Nihče ni pričakoval takšnega napada, saj so bili v mestu inšpektorji ZN, ki so raziskovali prejšnje obtožbe o uporabi kemičnega orožja. 90 odstotkov žrtev naj bi umrlo zaradi zastrupitve z živčnim plinom, drugi pa zaradi bombardiranja s konvencionalnim orožjem. Uporabljeno naj bi bilo kemično orožje - živčni plin sarin. Bashar je uporabo kemičnega orožja zanikal, a hkrati niso pustili inšpektorjem ZN na območje, da bi zadevo preučili (Gaube 2013).

4.5 Položaj civilistov v Siriji

Civilisti v Siriji so se znašli v izredno težki situaciji, odkar je na tem območju začela divjati državljanska vojna. Skupaj je bilo od marca 2011 prisiljeno svoje domove zapustiti 6,2 milijona Sircev. To je skoraj tretjina predvojne populacije, ki je štela 20,8 milijona ljudi.

Ljudje nimajo osnovne zdravstvene oskrbe, saj je večina bolnišnic porušenih ali pa je njihovo osebje zbežalo. Dostop do pitne vode se je v času trajanja vojne zmanjšal celo za dve tretjini, kar je povzročilo porast bolezni dihal in kožnih bolezni. UNICEF je v sodelovanju s partnerskimi organizacijami od začetka krize zagotavljal pitno vodo, zdravstveno oskrbo, ustrezne sanitarije, nadaljevanje šolanja in zaščito otrokom ter njihovim družinam v Siriji ter beguncem v sosednjih državah (MMC RTV SLO in drugi 2013).

4.5.1 Begunci

Konec avgusta 2013 so ZN podali svoje ugotovitve glede beguncev iz Sirije in številke so katastrofalne. ZN so ugotovili, da je državljanska vojna v Siriji z domov pregnala tretjino prebivalstva in s tem sprožila humanitarno katastrofo stoletja, ki je svet ni videl od genocida v Ruandi. Visoki komisar ZN za begunce je dejal, da je Sirija postala velika tragedija tega stoletja - sramotna humanitarna katastrofa s trpljenjem in izgonom prebivalstva, ki nima primere v novejši zgodovini. Edina tolažba je človeški sprejem v sosednjih državah, ki rešujejo življenja številnih beguncev. ZN ocenjuje, da se je med vojno v Siriji število beguncev v samo enem letu podeseterilo. V prvem letu je bilo 230.671 registriranih beguncev.

Mnogi Sirci, ki države niso zapustili, pa živijo v skorajda porušeni domovih sredi ozkih ulic, kjer so odprti kanalizacijski kanali (MMC RTV SLO 2013a).

Največ beguncev je sicer prestopilo mejo z Libanom, sledijo Jordanija, Turčija in Irak. V enem izmed begunskih centrov v Jordaniji živi kar 120.000 ljudi in je s tem postalo četrto največje mesto v državi. V Jordanijo je do sedaj pribežalo 515.000 beguncev, kar predstavlja osem odstotkov celotne jordanske populacije, ki je sicer 6,2-milijonska. Jordanija je bila tako prisiljena zapreti mejo s Sirijo. V Libanon je pribežalo že 716.000 registriranih beguncev, dnevno pa mejo še vedno prečka okoli 8.000 ljudi. V libanonski prestolnici Bejrut so pristojne oblasti sirske begunce nastanile v že tako prepolno taborišče s palestinskimi begunci (MMC RTV SLO 2013a).

V Turčijo je pribežalo 460.000, v Irak 168.000 ter v Egipt 110.000 ljudi. Na iraškem zunanjem ministrstvu so sporočili, da pričakujejo prihod novih beguncev, če se bodo razmere v Siriji varnostno poslabšale, dodali pa so, da so vrata za begunce iz Sirije odprta. Ob tem so opozorili, da večje število beguncev predstavlja težavo, saj so proračunska sredstva omejena. Tudi v Turčiji so pripravljene na nov val beguncev in na postavitve novih begunskih taborišč ter nameravajo ohraniti politiko odprtih vrat za begunce iz Sirije (Uredništvo 2013).

4.5.2 Razseljene osebe

Okoli 4,3 milijona ljudi je v strahu pred napadi zapustilo svoje domove znotraj Sirije – nekateri so se preselili k svojim sorodnikom zunaj Damaska ali pa na podeželje (MMC RTV SLO 2013a). Več kot 2,5 milijona ljudi po navedbah britanske mreže BBC živi na odročnih in obleganih območjih, številni med njimi pa živijo brez ustrezne hrane, brez elektrike in dostopa do zdravstvene oskrbe (Ja. In B. 2013).

Razseljenim otrokom razdeljujejo komplete za učenje in jim prek zagotavljanja štipendij omogočajo nadaljevanje šolanja, najbolj ranljive družine pa so deležne denarne pomoči. Na območju Sirije je dostavljanje humanitarnih paketov pogosto težko ali prekinjeno ali pa se zaradi nevarnih razmer, bombnih napadov ali ugrabitev le-ti izgubijo (UNHCR, Potrebna je nujna pomoč).

Ljudje so se zatekli k družinam gostiteljicam ali pa v začasna zaklonišča, kjer so odvisni od pomoči UNHCR in dobre volje družin gostiteljic (UNHCR, Potrebna je nujna pomoč).

V Siriji UNICEF skupaj s partnerji vzdržuje prostore, kjer se otroci učijo in igrajo, odprti in delujoči so tudi v predelih, kjer so spopadi najhujši, torej na območju mest Homs, Dera in Aleppo. Otrokom tako zagotavljajo nujno pomoč pri soočanju z najhujšimi oblikami nasilja, ki so jim izpostavljeni (UNICEF 2013a).

Vodja Sirskega Arabskega rdečega polmeseca Abdul Rahman al Atar je povedal, da pomoč zagotavljajo le 40 odstotkom ljudi, okoli trije milijoni pa so odvisni zgolj od sebe. Poudaril je, da ključna težava pri tem ni pomanjkanje, ampak dostava pomoči, predvsem zaradi razsežnosti območja, ki ga morajo pokriti, in zaradi nevarnosti, ki pri tem prežijo na humanitarne delavce. Ti se namreč pogosto znajdejo v navzkrižnem ognju (Ja. 2013).

4.5.3 Otroci in ženske

Po trditvah zunanjih opazovalcev Asadov režim ne upošteva, da bo med žrtvami razumljivo tudi veliko otrok, ampak celo otroke pogosto uporablja kot živi ščit na tankih, tako da jih uporniki v ozkih mestnih ulicah ne upajo napadati z molotovkami in protioklepnim orožjem. Opazovalci ZN, ki so bili v Siriji, med drugim ugotavljajo, da gre za sistematične zločine proti otrokom, da so tarče napadov tudi begunska taborišča in vedno znova tudi šole (Slabe 2013). Človekoljubna organizacija Save the Children je v svojem poročilu zapisala, da oborožene skupine v Siriji otroke uporabljajo kot glasnike, varnostnike, obveščevalce, bojavnike in celo kot živi ščit. Poročilo ugotavlja, da sta otroke, mlajše od 18 let, v konflikt novačili obe strani. Za številne otroke in njihove družine je to ponos, a številne otroke prisilijo tudi v sodelovanje v oboroženih spopadih, veliko mlajših od osem let uporabljajo celo za človeški ščit. Pri tem je umrlo najmanj 17 otrok, številni so bili ranjeni ali poškodovani (MMC RTV SLO in drugi 2013).

Petnajstletni deček je povedal, da so na njem ugašali cigarete, medtem ko je bil zaprt v stavbi, ki je bila nekoč njegova šola. Šestnajstletni Vael je priznal, da je pred njim umrl šestletni deček, potem ko so ga tri dni mučili. «Bil sem zraven, ko je umrl. Trpel je tri dni, potem je preprosto umrl. Ves čas je bil preplašen. Z njegovim telesom so ravnali, kot da bi bil pes.» je razlagal Vael. Spet tretji je opisoval električne šoke, na tleh sobe, v kateri je bil zaprt, pa so ležala razkosana trupla (Z. 2012).

Potem ko se je vojna v Siriji prevesila v tretje leto, je bila dosežena nova sramotna prelomnica: milijon sirskih otrok je bilo do sedaj prisiljenih zapustiti svojo domovino. Milijon sirskih otrok je postalo beguncev. Po podatkih UNICEF-a otroci predstavljajo polovico vseh beguncev v sirskih nemirih. Zadnji podatki kažejo, da je več kot 740.000 otrok beguncev mlajših od 11 let. V Siriji je bilo po podatkih Urada visokega komisarja za človekove pravice med nemiri ubitih približno 7.000 otrok. UNICEF in UNHCR ocenjujeta, da je v Siriji notranje razseljenih več kot 2 milijona otrok. Psihični pretresi, strah in travme, ki jih doživljajo ti otroci, predstavljajo samo en del krize. Obe agenciji opozarjata tudi na pogostost otroškega dela, zgodnjih porok ter potencialnega spolnega izkoriščanja in trgovine z belim blagom. Več kot 3.500 otrok je meje Sirije prestopilo brez spremstva ali ločeno od svojih družin (UN News Center 2013).

Veliko izmed sirskih otroških beguncev je moralo šolske potrebščine zamenjati za delovne uniforme in garanje v različnih tovarnah. Kot ugotavlja poročilo Združenih narodov, so sirski otroci, ki jih je vojna pregnala v sosednje države, prisiljeni poprijeti za delo že pri sedmih letih (MMC RTV SLO 2013b).

UNICEF je skupaj s partnerji denimo omogočil cepljenje proti ošpicam za več kot 1,3 milijona otrok v begunskih in drugih gostiteljskih skupnostih v sosednjih državah. Skoraj 167.000 otrok beguncev je bilo deležnih psihološke oskrbe, več kot 118.000 otrokom je omogočeno nadaljevanje šolanja znotraj ali zunaj formalnih inštitucij, več kot 222.000 ljudem pa je bil zagotovljen dostop do vode (UNICEF 2013b).

Študija, ki jo je izdala organizacija Save the children, temelji na delu raziskovalcev iz Turčije, ki so odkrili, da so trije izmed štirih otrok, ki so jih intervjuvali, v spopadih izgubili vsaj enega bližnjega. Številni so izgubili dostop do zdravstvenega sistema, živijo v grozljivih razmerah, kjer je tveganje, da bi zboleli, visoko. Družine, ki so ostale v Siriji, so pogosto lačne, saj so zaradi pomanjkanja cene živil narasle in si revne družine ne morejo privoščiti niti najosnovnejših dobrin. Izobraževalni sistem je oslabljen, saj je bilo v navzkrižnem ognju poškodovanih več kot 2.000 šol, številne pa so uporabili tudi za začasna prebivališča za razseljene ljudi (MMC RTV SLO in drugi 2013).

Poročilo "Prihodnost Sirije - begunski otroci v krizi" je prva podrobna analiza o sirskih begunskih otrocih od izbruha konflikta v marcu 2011. Kaže, da številni otroci odraščajo v enostarševskih družinah, in da so pogosto glavni skrbniki svojih družin. Več kot 70.000 otrok odrašča brez očeta in več kot 3.700 brez obeh staršev. Vojna v Siriji pušča sledi na telesnem in duševnem zdravju. V prvih šestih mesecih leta 2013 je v Libanonu 741 sirskih otrok potrebovalo bolnišnično zdravljenje zaradi opeklin, strelnih ran, zlomov itd. V jordanskem begunskem taborišču Za'atari so zdravniki v enem letu obravnavali 1.379 otrok s poškodbami, povezanimi z vojno. Vedno pogostejša reakcija begunskih otrok je jeza. Med pogovori v fokusnih skupinah sirski fantje pogosto govorijo, da se želijo vrniti v Sirijo in se boriti z orožjem v roki. Več otrok je povedalo, da se nekateri fantje udeležujejo usposabljanj rokovanja s puškami, da bi bili kot borci poslani nazaj v Sirijo, čeprav zatrjujejo, da mlajših od 18 let tja ne pošljejo. V mnogih primerih je finančni položaj družin tako slab, da so otroci primorani delati za preživetje. Tako v Libanonu kot v Jordaniji so našli otroke stare sedem let, ki so delali več ur na dan, včasih tudi v življenjsko nevarnih pogojih. V Za'atariju v vseh 680 trgovinah delajo otroci. Vsaka druga družina beguncev v Jordaniji živi od sredstev, ki jih zasluži otrok. V poročilu je zapisanih veliko izjav otrok. »Naše življenje je v ruševinah. Mi ne hodimo v šolo in brez izobrazbe smo nič. Čaka nas uničenje.« pravi Nadia, ki je pobegnila iz Sirije v Jordanijo. Večina otrok sirskih beguncev nima dostopa do izobrazbe. V Libanonu je takšnih 80 odstotkov, v Jordaniji pa 56 odstotkov (UNHCR 2013).

Pri projektu Medijskega centra za ženske Women Under Siege oz. Oblegane ženske raziskovalci zbirajo poročila o spolnem nasilju iz Sirije. Največ zgodb prihaja iz Homsa, središča protestov. Drugi najpogostejši vir poročil (12 odstotkov) predstavlja prestolnica Damask. Zgodbe velikokrat opisujejo več napadalcev, po navadi so ti iz vrst vladnih sil, ki skupinsko posilijo žensko v njenem domu. Nekatera poročila mejijo na nočne more; najstnicam naj bi dajali injekcije in jim tako onemogočili gibanje, nato pa jih posiljevali in brutalno poškodovali njihove genitalije. Žrtve niso samo ženske, petino napadov so prijavili tudi moški. Vojaki ali vladni uradniki naj bi bili po poročilih odgovorni za skoraj dve tretjini posilstev, moški, ki sestavljajo civilno milico, za 14 odstotkov, ostalo so neznani napadalci. Dr. Karestan Koenen, glavni epidemiolog v tem projektu, je povedal, da podatki, ki so jih zbrali do sedaj, napeljujejo k zaključku, da se spolno nasilje uporablja kot vojno orožje, čeprav ne nujno kot organizirana strategija, ampak zgolj naključno. Zaskrbljujoč je visok odstotek skupinskih posilstev, ki predstavljajo skoraj polovico nasilnih spolnih napadov. Petina napadov se konča s smrtjo (Rajnar Petrović 2012).

Sarah Lee Whitson iz organizacije Human Rights Watch je povedala, da napadi niso bili omejeni le na pripore. Vojaki in podporniki režima so ženske in dekleta posiljevali tudi med vdori na njihovem domove. Te so nekateri celo snemali na svoje telefone in se nato hvalili naokrog s svojimi okrutnimi dejanji.

Ena izmed žrtev, ki ni želela biti imenovana, je spregovorila o grozodejstvih, ki jih je doživela: «Prisilili so me, da se slečem. Potem so mi s kleščami stiskali prste. S pištolo za žeblje so mi te potisnili v nohte, prsi in ušesa. Ven sem si jih lahko dala le, če sem govorila. Elektrošoke so mi dajali s pomočjo dveh žic, spojenih prek baterije za avtomobil. Dvakrat so me mučili po genitalijah.» (Tak 2012).

4.6 Odziv mednarodne skupnosti na vojno v Siriji

Arabska liga je 2. novembra 2011 zahtevala prenehanje vojaških operacij nad civilnim prebivalstvom. Bashar al Assad se za zahteve ni zmenil, ampak celo povečal intenziteto napadov. V odgovor je Arabska liga suspendirala članstvo Sirije v njej, uvedla ekonomske sankcije za državo in zamrznila imetje sirske vlade v državah arabskih narodov. Januarja je liga zahtevala odstop Assada in prosila za podporo ZN (Infoplease 2012).

EU je zavzela močno pozicijo proti sirski vladi od začetka spopadov in sprejela številne sankcije. Tako je EU zamrznila bančne račune ljudi, ki so odprti v EU in naj bi pomagali financirati režim. EU je na t.i. črni seznam uvrstila 126 ljudi in 41 podjetij, za katere domnevajo, da sodelujejo pri financiranju režima. Zamrznilo so tudi dohodke Centralne banke Sirije ter prepovedali tovorni promet z EU, zamrznilo so tudi trgovino z zlatom in drugimi dragocenimi dobrinami (Ja. 2012). Uvedli so embargo na vso opremo, ki bi se lahko uporabljala pri bojevanju ali za nadzor komunikacij. Prepovedali so tudi trgovino s sirske nafto. Aprila 2013 je EU omejila prepovedi na trgovanje s sirske nafto, če je dobavitelj opozicija, s čimer je finančno pripomogla k izboljšanju finančnih težav opozicije. Zaradi pritiska Francije in Velike Britanije je embargo na orožje potekel junija 2013 (Laub 2013). EU je v resoluciji Evropskega parlamenta (z dne 13. septembra 2012) o Siriji obsodila uporabo vsesplošnega nasilja režima predsednika Assada nad sirske civilnim prebivalstvom, zlasti ciljno pobijanje otrok in žensk ter množične usmrtitve po vaseh. Izrazili so globoko zaskrbljenost zaradi hudih kršitev človekovih pravic in morebitnih kaznivih dejanj proti

človečnosti, ki so jih odobrile ali zagrešile sirske oblasti, sirska vojska, varnostne sile in z njimi povezane milice. Obsodili so tudi samovoljne izvensodne usmrtitve in vse druge oblike kršitev človekovih pravic, ki so jih zagrešile skupine in sile, ki nasprotujejo Assadovemu režimu. V resoluciji je Evropski parlament pozval sirske režim, naj omogoči hitro dostavo humanitarne pomoči in poln dostop humanitarnim organizacijam, pa tudi mednarodnim medijem v državo ter naj podpre izvajanje humanitarnih premirij, namenjenih varni oskrbi s humanitarno pomočjo. Poudarili so, da morajo vsi, ki so udeleženi v krizi, v celoti spoštovati mednarodno humanitarno pravo, in da ne bi nikoli smeli odrekati zdravniške pomoči ranjenim in pomoči potrebnim. Vse vpletene strani so pozvali, naj zaščitijo civiliste, omogočijo celovit in neoviran dostop do hrane, vode, elektrike in ne uporabljajo nobene oblike zastraševanja in nasilja nad bolniki, zdravniki, medicinskim osebjem in humanitarnimi delavci. Vse oborožene sile so pozvali, naj nemudoma končajo nasilje v Siriji, sirske vlado pa, naj svojo vojsko takoj umakne iz obleganih mest, nemudoma izpusti vse pridržane protestnike, politične zapornike, zagovornike človekovih pravic, avtorje spletnih dnevnikov in novinarje. V resoluciji so ponovno pozvali predsednika Assada in njegov režim, naj se nemudoma umakneta z oblasti in s tem čim prej omogočita mirno in demokratično tranzicijo pod sirske vodstvom. S tem dokumentom je EU hkrati podprla tudi prizadevanja predstavnikov sirske opozicije, da bi oblikovali enotno fronto opozicijskih sil, objavili nacionalni pakt, skupno politično vizijo za tranzicijo Sirije ter sklepe in priporočila projekta Dan potem: podpora demokratični tranziciji v Siriji. Spodbudili so sirske opozicije, naj se drži načrtane poti, da bi oblikovala prepričljivo alternativo sedanjemu režimu. Pozvali so k mirni in resnični tranziciji v demokracijo pod sirske vodstvom, kar bo izpolnilo upravičene zahteve sirskega ljudstva. Tranzicija naj temelji na vključujočem dialogu vseh demokratičnih sil in akterjev v sirske družbi, da se bo začel proces korenitih demokratičnih reform, ki bo upošteval potrebe po narodni spravi in bo zavezan k spoštovanju pravic in svoboščin manjšin ne glede na to, ali so narodnostne, verske, kulturne ali druge (Resolucija Evropskega parlamenta z dne 13. septembra 2012 o Siriji 2012).

Evropska komisija je po lastnih navedbah za človekoljubno pomoč Siriji in njenim sosednjim državam namenila od konca leta 2011 515 milijonov evrov, iz drugih skladov EU pa še 328 milijonov evrov. Posamezne države EU pa so za človekoljubno pomoč zbrale 500 milijonov evrov. Skupno tako pomoč iz EU znaša 1,3 milijarde evrov (STA 2013e).

ZN in Arabska liga sta po letu prelivanja krvi v Siriji poslali svojega posebnega predstavnika Kofija Annana v že omenjeno državo, da bi poskušal po diplomatski poti doseči sporazum med sprtima stranema. Annan je predstavil režimu v Damasku svoj mirovni načrt¹², ki je pozival k ustavitvi nasilja, dnevni dvourni prekinitev ognja za dostavo humanitarne pomoči, dostopu medijev do območij, kjer potekajo spopadi, začetku političnega dialoga, uveljavitve pravice do protesta in izpustitvi samovoljno priprtih. Načrt je režim podprl in tudi Rusija je sirska opozicijo pozvala, naj sledi zgledu režima v Damasku in podpre Annanova prizadevanja, medtem ko je Kitajska pozvala obe strani, naj spoštujeta svoje zaveze. Kljub močnim prizadevanjem mednarodne skupnosti se nobena od strani ni držala dogovora (STA 2012b).

VS ZN je z Resolucijo 2043 odobril napotitev do 300 neoboroženih vojaških opazovalcev v Sirijo za 90 dni (mirovna misija UNSMIS), pri čemer so dobili tudi podporo Rusije in Kitajske, ki se pred tem nista strinjali z resolucijami v zvezi s Sirijo, ampak sta na njih podale veto (UN, UNSMIS). Vodja mirovnih operacij pri ZN Herve Ladsous je izpostavil občutno zmanjšanje uporabe težkega orožja s strani sirskih sil. A je tudi povedal, da sirski režim nadaljuje vojaške operacije, čeprav bolj diskretno, v velikem obsegu pa izvaja aretacije (STA 2012c). V času trajanja misije pa so bili opazovalci ZN tudi tarča napada. Ob cesti je bila namreč nastavljen bomba, ki je eksplodirala, ko se je konvoj opazovalcev peljal mimo. Na srečo je nastala samo materialna škoda in nihče od pripadnikov opazovalne misije ni bil ranjen (STA 2012č). Avgusta je bila operacija prekinjena, saj po mnenju VS ZN niso bili izpolnjeni pogoji za njeno delovanje. Namreč, sprti strani se nista držali dogovora o prekinitev ognja in zaradi tega se operacija žal ni mogla nadaljevati (Ja in Z. 2012).

Avgusta 2012 je svojo resolucijo sprejela Generalna skupščina ZN, saj sta Rusija in Kitajska podali veto na kakršnokoli odločnejše ukrepanje VS ZN v Siriji. V Generalni skupščini imajo vse članice enakovreden glas, pravice veta pa ni. A resolucije Generalne skupščine niso obvezujoče, imajo pa predvsem veliko moralno težo. Generalna skupščina ZN je z resolucijo, ki jo je v imenu držav Arabske lige predlagala Savdska Arabija, odgovornost za nasilje v prvi vrsti pripisala sirskim oblastem pod vodstvom predsednika al Assada. Njegovo vojsko poziva

---

¹² Njihov mirovni načrt je obsegal šest točk, in sicer: sodelovanje pripadnikov mirovne operacije s sprtimi stranmi v konfliktu, prenehanje ognja in zaščita civilistov, vnesti stabilnost v državo, zagotoviti humanitarno pomoč na vseh območjih, ki so bila prizadeta zaradi bojevanja in takoj zagotoviti dveurno prenehanje ognja za dostavo te pomoči. Zahtevajo tudi izpustitev vseh političnih zapornikov in ranjenih oseb, svobodo gibanja po celotnem ozemlju države za novinarje in pravico do svobodnega zbiranja in demonstracij (UN, six point proposal).

k umiku iz mest nazaj v vojašnice, obsoja tudi Assadovo uporabo težkega orožja, kot so bojni helikopterji, tanki in topništvo proti lastnemu prebivalstvu. Resolucija Assada tudi opozarja, naj spoštuje mednarodne obveznosti in naj si ne drzne uporabiti kemičnega orožja proti upornikom. Obe strani pa poziva k uresničevanju načrta za predajo oblasti prehodni vladi. Najostrejšo točko resolucije, ki poziva Assada k odstopu in poziv državam k uvedbi sankcij, so na koncu po posredovanju Rusije, Kitajske, Indije in več latinskoameriških držav črtali (STA 2012d).

Po napadih s kemičnim orožjem v Siriji je to dejanje vsa mednarodna skupnost ostro obsodila. Seveda pa je bilo potrebno najti neovrgljive dokaze o uporabi kemičnega orožja. Tako so ZN poslali v Sirijo svoje inšpektorje, ki so preverili, ali je bilo kemično orožje uporabljeno in to domnevo tudi potrdili.

Združeni narodi so v poročilu na tako imenovani "Sramotilni seznam" držav, ki kršijo vse konvencije, prvič vpisali tudi Sirijo (Slabe 2012).

UNHCR sodeluje z UNICEF-om pri pomoči ranjenim in beguncem iz Sirije. Nudijo jim zatočišča v državah, v katere so pribežali, otroke cepijo, dajejo jim hrano itd. UNHCR je registriral milijon otrok in jim tako omogočil ohranitev identitete tudi v času begunstva. Agencija dojenčkom, ki so rojeni v begunstvu, zagotavlja izdajo rojstnih listov in tako preprečuje, da bi ostali brez državljanstva. UNHCR prav tako zagotavlja, da vsi otroci in njihove družine bivajo v kakršnikoli varni obliki zatočišča (UNICEF 2013b).

Tudi voditelji držav Organizacije islamskega sodelovanja (OIC) so se odločili iz svojih vrst začasno izključiti Sirijo. Javnosti so sporočili, da islamski svet ne more več sprejemati režima, ki pobija lasten narod. Izrazili so globoko zaskrbljenost nad pokoli v Siriji in zahtevali, da se nasilje nemudoma konča. Po besedah generalnega sekretarja organizacije Ekmeleddina Ihsanogluja s to odločitvijo sirskega režimu pošiljajo ostro sporočilo islamskega sveta, saj ne morejo več sprejemati režima, ki lasten narod pobija z letali, tanki in težkim topništvom. (Ja in Z. 2012).

Tako Rusija kot Kitajska imata močne ekonomske in vojaške interese v Siriji. Dvojica je podala veto na vse tri resolucije ZN za izolacijo Assadovega režima. Rusija naj bi okrepila dobave vojaške opreme Siriji vključno z oklepnimi vozili, brezpilotnimi letali in vodenimi

bombami. Moskva, ki želi povečati diplomatski in gospodarski vpliv na Bližnjem vzhodu, tako še naprej ostaja glavni sirski dobavitelj konvencionalnega orožja in daje Assadu ključno podporo v triletni državljanski vojni ter pri blokiranju zahodnih poskusov kaznovanja s sankcijami za uporabo sile proti civilistom. Rusija je izjavila, da ne krši nobenih mednarodnih zakonov z dobavami vojaškega blaga v Sirijo, in da Damasku ne prodaja ofenzivnega orožja. Moskva si nedvomno želi obdržati na oblasti sirskega predsednika Basharja al Assada, saj naj bi se v Siriji nahajale ogromne rezerve nafte in plina (Knific 2014).

ZDA so leta 2011 že uvedle ekonomske sankcije proti sirski vladi in njenemu predsedniku al Assadu. Blokiral so jim dostope do vseh njihovih računov v ZDA. Prepovedali so tudi kakršnokoli trgovanje s Sirijo. Leta 2012 so zaprli tudi svoje veleposlaništvo v Damasku in odpoklicali svojega veleposlanika (CNN Library 2014). Ameriški predsednik Barack Obama je dejal, da razmišlja o "omejenem" posredovanju v tej državi, za katerega se kasneje ni odločil (G. 2013).

5 POTENCIALNA REŠITEV ZA PREPREČITEV KRŠENJA ČLOVEKOVIH PRAVIC IN MEDNARODNEGA HUMANITARNEGA PRAVA V SIRIJI

Vojna v Siriji ima čedalje večje razsežnosti. Humanitarna kriza, ki jo je državljanska vojna povzročila, je iz dneva v dan večja. Mednarodni akterji, kot so ZN, bi morali začeti ukrepati bolj odločno kot do sedaj in z obsežnejšimi akcijami.

ZN so bili ustanovljeni z namenom varovanja mednarodnega miru in varnosti ter izvajanja učinkovitih kolektivnih ukrepov, da se preprečijo in odvrnejo grožnje miru, in da se zatrejo agresivna dejanja ali druge kršitve miru (Ustanovna listina ZN, 1. čl.). Za učinkovitejšo posredovanje pa VS ZN, ki podeljuje mandat takšnim operacijam, mora prepričati Kitajsko in Rusijo, da se s takšnimi operacijami strinjata in s svojim vetom ne preprečujeta nadaljnjih ukrepov. ZN so sicer organizacija, ki se ne vpleta v notranje konflikte držav, a če ti predstavljajo grožnjo mednarodnemu miru, ukrepajo.

VS tako najprej ugotovi, ali obstaja kakšno ogrožanje miru, kršitev miru ali agresivno dejanje in poda svoja priporočila, da se ohrani ali vzpostavi mednarodni mir in varnost (Ustanovna listina ZN, 39. čl.). Najprej pozove vpletene stranke, naj se podredijo njegovim predlogom, kar se je v primeru Sirije z Annanovim načrtom tudi zgodilo. Na žalost poskus mirnega

reševanja spora v tej državi ni obrodil sadov. Obe strani v konfliktu ne odstopata od svojih zahtev in je zelo težko verjetno, da bo kdaj prišlo do mirne rešitve tega spora. V vsakih pogajanjih velja zlato pravilo, da morata obe stranki od pogajanj oditi zadovoljni, saj sta obe dosegli določene stvari, ki sta jih želeli. Stranki morata skleniti kompromis in šele ko sta obe zadovoljni, je možnost, da bo takšen dogovor implementiran. Kot sem že omenila, pa v primeru Sirije ni tako: nobena stran ne želi popustiti in tako vsak poskus mediacije med sprtima stranema splava po vodi.

VS pa se lahko odloči, da v primeru, ko mirni načini reševanja spora niso učinkoviti, izvede s kopenskimi, zračnimi ali pomorskimi silami takšno akcijo, kakršna bi bila potrebna za mirno reševanje spora in za vzpostavitev mednarodnega miru in varnosti (Ustanovna listina ZN, 42. čl.).

Optimalna rešitev tega konflikta bi tako bilo vojaško posredovanje ZN v Siriji. VS, če bi se vse članice strinjale s posredovanjem, bi podal mandat za misijo v Siriji. Tako bi vse članice ZN prispevala vojake za misijo v Siriji. Ker je poskus mediacije med stranema propadel, je nesmiselno podeljevati mandat operacije za vzpostavitev miru, saj je njegov cilj mirno doseganje dogovora. Zato bi VS moral podati mandat za operacijo uveljavljanja miru, da bi pripadniki misije imeli več pooblastil kot pri zgoraj omenjeni. Po vzpostavitvi miru bi sledila operacija za ohranjanje miru, ki se je na nek način v Siriji že izvedla z opazovalno misijo, ki bi zagotovila, da se strani držijo dogovorov, in da ni več oboroženih akcij. Nato bi se misija preoblikovala v misijo za izgradnjo miru, ki bi imela večletni mandat, s katero bi ljudem, ki so se razselili, odselili ter zbežali v sosednje države, povrnili zaupanje v njihovo domovino.

5.1 Operacija za uveljavljanje miru

VS bi odobril napotitev sil v Sirijo s sklepom misije za uveljavitev miru, ki ima tako elemente mirovne operacije kot elemente kolektivnih vojaških prisilnih akcij. Pri takšni operaciji ne potrebujejo soglasij vseh strani v sporu in najverjetneje bi takšno operacijo podprla opozicijska stran, saj le-ta že dalj časa prosi za pomoč mednarodno skupnost. Sprva bi se pripadniki locirali v največjih žariščih v Siriji: Damasku, Aleppu in Deri. Tako bi lahko pokrivali širša območja teh mest in zagotovili humanitarne koridorje za varno premestitev prebivalcev v sosednje države oz. zagotovili varen dostop humanitarne in zdravstvene pomoči prebivalcem, ki so ostali na teh območjih. Humanitarni koridorji bi bili trije, in sicer bi iz

Damaska potekal do Libanona, iz Aleppa v Turčijo in iz Dere v Jordanijo. Znotraj države bi uvedli humanitarne cone, kjer bi se pomoč razdeljevala, in kjer bi lahko delovali Zdravniki brez meja, Rdeči križ in UNHCR. Ko bi bilo za civilno prebivalstvo poskrbljeno, bi poskrbeli, da ne bi več prihajalo do kršitev mednarodnega humanitarnega prava. Preprečili bi javna kaznovanja, pokole in mučenja ali pa vsaj zbrali konkretne dokaze o njih in jih tako predstavili Mednarodnemu kazenskemu sodišču za vojne zločine. Nadzirali bi uporabo orožij, s katerimi se sprti strani bojujeta, in poskušali preprečiti, da se prepovedanih orožij ne uporablja več. Sprti strani bi hkrati tudi prisilil spoštovati prejšnji dogovor, ki sta ga sklenili s Kofijem Annanom o prekinitvi ognja.

5.2 Operacija za ohranjanje miru

Po doseženi prekinitvi ognja med sprtima stranema bi operacija dobila noto misije za ohranjanje miru. Tako bi pripadnike te misije, ki bi bila opazovalne narave, spremljali, ali obe strani spoštujeta dogovore in humanitarne cone. Še vedno bi nadzirali pretok humanitarne pomoči v državo. V primeru ponovnega izbruha ognja med sprtima stranema bi se morali umakniti. A če gledamo optimalno rešitev konflikta, da bi se strani držale dogovora, bi se situacija v Siriji sčasoma umirila. Državi bi bilo potrebno ponovno postaviti na noge, da bi začela normalno delovati po demokratičnih načelih. Ko bi opazovalna misija predstavila pozitivne rezultate in podala mnenje, da so se stvari na tem območju umirile, bi lahko ZN začeli z operacijo za izgradnjo miru.

5.3 Operacija za izgradnjo miru

Razlogi za konflikt so več kot očitni, zato se pripadniki te misije ukvarjajo z reševanjem letih in njihovo odpravo. Predsednik Bashar je izrazito nepriljubljen, a kot narekujejo demokratična načela, lahko ponovno kandidira na volitvah. Izpeljale bi se resnično demokratične volitve, na katerih bi bila zastopana tako opozicija kot tudi Bashar. Glede na nedavno dogajanje v Siriji bi zmaga pripadala opozicijskemu voditelju in tako bi sedanji predsednik izgubil svoj položaj. Pripadniki bi nadzirali celoten potek volitev, preprečili bi kakršnokoli obliko ustrahovanja volivcev, volitve bi bile popolnoma anonimne, nadzirali bi tudi štetje glasov in razglasitev rezultatov.

Vojna v Siriji pa je porušila tudi ekonomijo, posle in infrastrukturo. Tako bi pripadniki pripomogli k obnovitvi tako cestne kot vodne infrastrukture. Da se življenje lahko čim prej vrne na normalne tirnice, bi pomagali pri obnovi šol, bolnišnic in državnih uradov. ZN bi poslali na območje tudi svoje strokovnjake s področja ekonomije, ki bi pomagali oživeti prej dobro gospodarstvo, katerega razcvet je vojna prekinila. Tudi na področju sodstva bi prišlo do korenitih sprememb, saj bi se morali držati demokratičnih načel in brez kazenskih postopkov ter možnosti zagovora ne bi bilo več mogoče nekoga obsoditi. Odgovorne za kršitve mednarodnega humanitarnega prava in človekovih pravic bi obtožili njihovega preteklega ravnanja in privedeni bi bili pred sodišče, da bi jim sodili.

Ko bi osnovne funkcije države delovale, bi se začela pozitivna propaganda države in poziv razseljenim osebam in beguncem, naj se vrnejo v domovino. Po vrnitvi sirskih državljanov bi bila ponovno na voljo delovna sila, ki bi pomagala oživeti ekonomijo, družine pa bi končno združene zaživele običajno življenje.

6 SKLEP

Redke so vojne, ko razmere na bojiščih ustrezajo vsem vpletenim stranem, razen civilnemu prebivalstvu. Takšne vojne so po naravi najbolj dolgotrajne. Tragičen scenarij sirske državljanske vojne je bil predvidljiv že v začetku, ko je njen predsednik s takšno silo in brutalnostjo odgovoril na sprva mirne proteste.

V tej državljanski vojni je nesmiselno iskati krivca za vse, kar je šlo narobe, saj sta obe strani zakrivila hude zločine. Vojna v Siriji pa dobiva vse mračnejši scenarij, saj so se vanjo vpletle tudi teroristične skupine, kot sta npr. Al Nusra in Hezbolah, govori se pa tudi o Al Kaidi. Vsi so zaostrene razmere še poslabšali. Al Nusra gleda na to vojno kot na versko in novači ljudi za džihad, kar pa zagotovo ne more prinesiti nič dobrega. Vojna v Siriji tako ni samo klasična državljanska, ampak predstavlja večplastni problem. Vse skupaj se je začelo kot nadaljevanje Arabske pomladi in tudi Sirci so si po zgledu držav, ki jih je zajel ta val, končno upali na glas povedati, da z razmerami v državi niso zadovoljni. Seveda niso pričakovali, da se bodo sprva mirni protesti sprevrgli v državljansko vojno, ki traja že skoraj tri leta in jo označujejo kot eno največjih humanitarnih katastrof 21. stoletja.

Vojna v Siriji pa lahko hitro zamaja mednarodni red in mir ter se preseli v sosednje države. Zaradi ogromnega pretoka beguncev preko mej Sirije v sosednje države se te države soočajo s spremenjeno socialno strukturo prebivalstva, pestijo pa jih finančni problemi, povezani z nudenjem pomoči ogroženim.

Sirci se počutijo zapuščene s strani mednarodne skupnosti, saj ta ne ukrepa odločneje proti vsem zločinom, ki se dogajajo znotraj države.

Moji raziskovalni vprašanji, ki sta predstavljali rdečo nit magistrskega dela, sta se glasili:

- Katere so najodmevnejše oz. največje kršitve mednarodnega humanitarnega prava in prava človekovih pravic nad civilisti v Siriji?
- Kako preprečiti nadaljnje kršitve človekovih pravic in mednarodnega humanitarnega prava v tej državi?

Kot sem že večkrat prikazala skozi celotno delo, je več kot očitno, da so največje žrtve še trajajoče vojne v Siriji ravno civilisti. Poleg izgube pogojev za normalno življenje, so vsakodnevno v strahu za svoje življenje, saj jim grozijo spopadi, ki se dogajajo dnevno, pestijo jih tudi huda lakota, pomanjkanje pitne vode in zdravstvene oskrbe. Najhuje pri vsem tem pa je, da se prav nad civilnim prebivalstvom dogajajo hudi vojni zločini in dejanja, s katerimi so kršeni mnogi členi humanitarnega in vojnega prava ter človekovih pravic.

Poglejmo natančneje, katere so najhujše kršitve mednarodnega humanitarnega prava in prava človekovih pravic. Vrniti se moramo čisto na začetek državljanske vojne. Ljudje so v mestu Dera protestirali, ker so zaprli mlade fante v zapor po tem, ko so na zid v šoli napisali, da si ljudje želijo strmoglavljanja režima. Vladne sile so na proteste odgovorile s silo in orožjem ter jih skušale zatreti. V Splošni deklaraciji človekovih pravic je zapisano, da ima vsakdo pravico do svobode misli, vesti in veroizpovedi, ter da ta pravica vključuje svobodno spreminjanje prepričanja in vere kakor tudi njuno svobodno, javno in zasebno izražanje bodisi posameznika ali skupnosti (Splošna deklaracija človekovih pravic, 18. čl.). Vsakdo ima pravico do svobodnega mišljenja in zaradi njega ne sme biti preganjan ter pravico, da lahko išče, sprejema in širi informacije ter ideje (Splošna deklaracija človekovih pravic, 19. čl.). Vsakdo ima pravico do mirnega in svobodnega zbiranja in združevanja (Splošna deklaracija

človekovih pravic, 20. čl.). Iz tega je razvidno, da so bili v primeru Sirije vsi ti člani kršeni, in da so bile prebivalcem Sirije nedvomno kršene človekove pravice.

Iz pripovedovanja prič o dogajanju v Siriji izvemo marsikaj, kar bi sicer ostalo skrito. Iz pričevanj, ki sem ji predstavila v nalogi, je jasno, da so bili civilisti deležni tako psihičnega kot fizičnega nasilja, grozili so jim in se nad njimi izživljali. Preberemo lahko tudi o številnih spolnih napadih na ženske in otroke. Otroke tudi novačijo kot vojake ali pa jih uporabljajo za zaščito. IV. Ženevska konvencija, ki govori o zaščiti civilistov med vojno, prepoveduje vsa tovrstna opisana dejanja. V 27. členu te konvencije je zapisano, da se mora spoštovati ljudi in njihovo integriteto. Posebej je poudarjena zaščita žensk pred napadi na njihovo čast, zlasti pred spolnim nasiljem in spolnimi kaznivimi dejanji (IV. Ženevska konvencija za zaščito civilnih oseb med vojno, 27. čl.). Ženske so med vojno posiljevali in jih brutalno mučili. Kot lahko preberemo iz pričevanj žrtev teh dejanj, je v nekaterih primerih šlo celo za skupinska posilstva. Prav tako so ženske in otroke mučili, včasih tudi do smrti. Posledica teh dejanj se kaže prav tako v velikem številu rojstev v begunskih taboriščih in kar nekaj teh otrok je posledica posilstev. S takšnim ravnanjem je kršen tudi 4. čl. II. Dopolnilnega protokola k ženevskim konvencijam, ki prav tako prepoveduje žalitve človeškega dostojanstva, zlasti poniževalno ravnanje in degradiranje, posilstvo, prisilno prostitucijo in suženjstvo (II. Dopolnilni protokol k ženevskim konvencijam, 4. čl.).

Prepovedana so kolektivna kaznovanja in podobni ukrepi teroriziranja ali zastraševanja, ropanje in povračilni ukrepi nad civilnim prebivalstvom ter jemanje talcev (IV. Ženevska konvencija za zaščito civilnih oseb med vojno, 33., 34. čl.). Primer družine iz vasi Bajda, kjer so pobili celotno družino, jasno kaže na kršitve mednarodnega humanitarnega prava. Pojavljala so se tudi razna pričevanja o ubijanju nasprotnikov režima in tudi tistih vojakov, ki niso želeli streljati in ubiti neoboroženih protestnikov. Prav tako lahko beremo o masovnih aretacijah in nočnih racijah že na začetku konflikta v Deri.

Pri zgodbah, kot sta tisti o trinajstletnem dečku Hamzu al-Khatibu, ki je bil do smrti mučen v policijskem pridržanju in o šestnajstletnem Vaelu, ki je priznal, da je pred njim umrl šestletni deček, potem ko so ga tri dni mučili, in o drugih pričevanjih o nehumanem ravnanju v pridržanjih je jasno, da Sirija strogo krši skupni 3. člen Ženevskih konvencij. Po tem členu je prepovedano nasilje nad življenjem, posebej vse vrste ubijanja, pohabljanja, mučenja in okrutnega ravnanja. Prepovedano je jemanje talcev in kršitve osebnega dostojanstva. V 3. čl.

Beremo, da je prav tako prepovedano izrekanje sodb in kazni brez predhodnega sojenja pred redno ustanovljenim sodiščem (IV. Ženevska konvencija, 3. čl.). Ljudje so bili v Siriji zaprti zaradi nasprotovanja režimu, četudi niso storili nič drugega, kot se udeležili demonstracij. Kot sem že zapisala, je režim uvedel zaporno kazen na podlagi blatenja države in njenega imena. Po I. Dopolnilnem protokolu, ki je priložen Ženevskim konvencijam, se mora v spopadu vedno razločevati civiliste od vojakov in civilne cilje od vojaških ter skladno s tem usmerjati svoje operacije samo zoper vojaške cilje (I. Dopolnilni protokol, 48. čl.). Vojaki so streljali na neoborožene protestnike, civilnemu prebivalstvu so požigali domove, in kot je jasno razvidno iz pričevanj g. Šahda Dunana iz Azaza, režim ni upošteval teh razlikovanj, ampak je z bombardiranjem dobesedno brisal z zemljevida celotna mesta, kjer so se zadrževali uporniki.

I. Dopolnilni protokol se dotakne tudi položaja otrok, kjer je jasno zapisano, da morajo biti otroci deležni posebnega obzira in zaščiteni pred vsemi oblikami nespodobnega napada. Strani v spopadu morajo narediti vse, da otroci, ki niso dopolnili petnajst let, ne bodo neposredno sodelovali v sovražnostih, zato se morajo vzdržati njihove rekrutacije. Smrtna kazen za kršitev v zvezi z oboroženim spopadom se ne izvrši nad osebami, ki še niso dopolnile osemnajstega leta v času, ko so storile kršitev (I. Dopolnilni protokol, 77. čl.). V sirski državljanski vojni so bile vse naštetе določbe prekršene, saj obe strani rekrutirata otroke za svoje ovaduhe ali za sodelovanje v spopadih, prav tako pa je bilo veliko otrok, mlajših od osemnajst let, zaprtih in mučenih do smrti.

Zelo žalostno dejstvo je tudi, da obe strani uporabljata civiliste, še zlasti pa otroke, kot žive ščite, da se ubranijo pred nasprotniki. S takšnimi dejanji je strogo kršen 28. čl. IV. Ženevske konvencije, ki izrecno prepoveduje, da se v nobenem primeru ne sme zlorabiti prisotnosti zaščiteneh oseb za zavarovanje določenih mest ali področij pred vojnimi operacijami - t.i. živi ščit (IV. Ženevska konvencija, 28. čl.).

Uporniki so zavzeli jez in vladne sile so prekinile dobavo elektrike ter komunikacijske poti med mesti, s čimer so oboji kršili II. Dopolnilni protokol iz l. 1977, kjer je zapisano, da morajo biti posebej zaščiteni objekti za preživetje civilnega prebivalstva in objekti, ki zadržujejo nevarne naravne sile, kot so jezovi in elektrarne (II. Dopolnilni protokol 1977, 14. čl., 15. čl.).

Tudi pri napadu varnostnih sil, ki je uničilo historično mesto Aleppo, niso upoštevali varstva kulturnih dobrin (Haški pravilnik, 27. čl.).

Izpričani so bili tudi primeri, ko so priče povedale, da so trupla zažgali, da ne bi bila prepoznavna. Ena izmed zagotovo najbolj pretresljiv zgodb je tista, kjer je pripadnik upornikov zagrizel v srce mrtvega vojaka. V I. Ženevski konvenciji je zapisano, da je umrle potrebno dostojno pokopati skladno z obredi veroizpovedi, ki so ji pripadali, ter poskrbeti, da so njihovi grobovi spoštovani in tako označeni, da jih je pozneje mogoče najti in identificirati (Jakelj in drugi 2010).

Zagotovo pa je ena najhujših kršitev mednarodnega humanitarnega prava uporaba kemičnega orožja. V Haškem pravilniku je zapisana stroga prepoved uporabe kemičnega orožja (Haški pravilnik, 23. čl.). Uporabljene pa so bile tudi strogo prepovedane kasetne bombe.

Če torej povzamem, so se v Siriji dogajale hude kršitve mednarodnega humanitarnega prava in človekovih pravic: od nezaščite žensk in otrok, nerazlikovanja civilistov od borcev, preprečevanja demonstracij in svobode izražanja do pohabljanja trupel in na koncu še uporaba kemičnega orožja. Nobena od strani v večini primerov ne prevzame odgovornosti za takšna dejanja, ampak se le izgovarjata druga na drugo. Samo čas in neodvisni strokovnjaki bodo lahko poskrbeli, da bodo krivci za takšne vojne zločine tudi odgovarjali.

V drugem raziskovalnem vprašanju sem se spraševala, kako preprečiti nadaljnje kršitve človekovih pravic in mednarodnega humanitarnega prava v Siriji. Odgovor na to vprašanje je v doseženem konsenzu med državami članicami VS ZN o posredovanju v Siriji. Države bi dale prednost preprečitvi nadaljnjega kršenja mednarodnega humanitarnega prava in človekovih pravic pred svojimi interesi, ki jih imajo v tej državi. Kot sem že zgoraj opisala, bi bila najoptimalnejša rešitev konflikta mirovna operacija, ki bi sprva imela značaj operacije za uveljavitev miru, da bi sprte strani pomirila in nadzirala spopade; poleg tega bi zagotovila humanitarno pomoč ljudem, ki so ostali v državi, ter pomagala preko humanitarnih koridorjev zapustiti državo tistim, ki si to želijo. Po pomiritvi obeh strani bi sledila operacija za ohranjanje miru s statusom opazovalne misije ter na koncu še operacija za izgradnjo miru, da bi pomagali državo ponovno postaviti na noge, izvedli bi volitve ter izseljenim osebam pokazali, da je država ponovno stabilna in varna za življenje v njej.

Nedvomno je dogajanje v Siriji zaznamovalo širšo mednarodno skupnost, najhuje pa prebivalce te države. Civilisti so med to vojno utrpeli največjo škodo, ki jo še vedno čutijo. Vprašanje je, kdaj se bodo njihova življenja vrnila na ustaljene tirnice, če sploh kdaj. Dovolj dolgo je mednarodna skupnost opazovala dogajanje brez konkretnih ukrepov, sedaj je čas za odločnejša dejanja. V 21. stoletju se takšna grozodejstva ne bi smela več dogajati, še manj pa, da jih mirno opazujemo in s jih s tem na nek način tiho podpiramo. Ogromno otrok je ostalo brez svojih družin, doma, in če ne bomo kmalu ukrepali, bo to zares izgubljena generacija otrok, kot jo je poimenoval eden od novinarjev, saj ne bodo imeli pogojev za izobraževanje in osebno nadgradnjo, ampak jih bo vojna toliko zaznamovala, da si ne bodo opomogli.

Vojna v Siriji je presegla vse meje in več kot očitne so kršitve mednarodnega humanitarnega prava in človekovih pravic. Nobena od vpletenih strani v vojni ni nedolžna in obe strani se bosta prej kot prslej morali zagovarjati zaradi svojih zločinov. Jasno je, da je obema stranema nadzor konflikta, ki se je začel z manjšimi protesti in zahtevami za odstavitev aktualnega predsednika, ušel iz rok. Vsak dela, kar želi, ne oziraje se na posledice. Celo poveljnik FSA je priznal, da njihov boj ni povezan z ostalimi terorističnimi skupinami, ki naj bi jim pomagale, in tudi poudaril, da jih niso prosili za pomoč.

Ljudje v Siriji se počutijo zapuščene s strani mednarodne skupnosti, prepuščene same sebi in takšna empatija ne more prinesiti nič dobrega.

7 LITERATURA

1. *I. Dopolnilni protokol - Protocol I additional to the Geneva Conventions.* 1977. Dostopno prek: <http://www.icrc.org/ihl.nsf/INTRO/470> (26. januar 2014).
2. *I. Ženevska konvencija - First Geneva Convention.* 1949. Dostopno prek: <http://www.icrc.org/ihl.nsf/INTRO/365?OpenDocument> (25. januar 2014).
3. *II. Dopolnilni protokol - Protocol II additional to the Geneva Conventions.* 1977. Dostopno prek: <http://www.icrc.org/ihl.nsf/INTRO/475?OpenDocument> (26. januar 2014).
4. *IV. Ženevska konvencija - Fourth Geneva Convention.* 1949. Dostopno prek: <http://www.icrc.org/ihl.nsf/INTRO/380> (25. januar 2014).
5. C.D. in STA. 2013a. V Siriji avtomobilska bomba zahtevala najmanj 15 življenj. *Siol.net*, 8. april. Dostopno prek:

- http://www.siol.net/novice/svet/2013/04/v_siriji_avtomobilaska_bomba_zahtevala_najmanj_15_zivljenj.aspx (18. december 2013).
6. --- 2013b. V napadu vojske na jugu Sirije več deset mrtvih. *Siol.net*, 11. April. Dostopno prek: http://www.siol.net/novice/svet/2013/04/v_napadu_vojske_na_jugu_sirije_vec_deset_mrtvih.aspx (18. december 2013).
  7. CIA FACTBOOK. *Syria*. Dostopno prek: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sy.html> (5. junij 2014).
  8. CNN Library. 2014. Syria Civil War Fast Facts. *CNN.com*, 22. januar. Dostopno prek: <http://edition.cnn.com/2013/08/27/world/meast/syria-civil-war-fast-facts/> (25. januar 2014).
  9. De Rover, Cees. 2002. *Služimo in varujemo: Človekove pravice in humanitarno pravo za policijo in varnostne sile*. Ženeva: MORK.
  10. *Dunajska konvencija o pravu mednarodnih pogodb - Vienna Convention on the Law of Treaties*. 1969. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Zakonodaja_in_dokumenti/knjiznica/DKPMP.pdf (10. maj 2014).
  11. Encyclopaedia Britannica. 2013a. *Syria*. Dostopno prek: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/578856/Syria> (10. maj 2014).
  12. --- 2013b. *Syrian Civil War*. Dostopno prek: <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/1781371/Syrian-Civil-War/300775/Uprising-in-Syria-2011-12> (2. december 2013).
  13. G. B. 2013. Sirija pričakuje napad "vsak trenutek". *Žurnal24.si*, 31. avgust. Dostopno prek: <http://www.zurnal24.si/sirija-pricakuje-napad-vsak-trenutek-clanek-204176> (7. januar 2014).
  14. Gaube, Aleš. 2013. Najgrozovitejši napad s kemičnim orožjem na svetu v zadnjih 25 letih. *Dnevnik*, 22. avgust. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/najgrozovitejsi-napad-s-kemicnim-orozjem-na-svetu-v-zadnjih-25-letih> (22. december 2013).
  15. Grizold, Anton. 1999. Obrambni sistem Republike Slovenije. Ljubljana: Visoka policijsko-varnostna šola.
  16. G.T. 2012. ZN: V Siriji poteka verska vojna med suniti in verskimi manjšinami. *Rtvslo.si*, 20. december. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/svet/zn-v-siriji->

- poteka-verska-vojna-med-suniti-in-verskimi-manjsinami/298509 (18. december 2013).
17. Haaški pravilnik - Convention (IV) respecting the Laws and Customs of War on Land. 1907. Dostopno prek: <http://www.icrc.org/applic/ihl/ihl.nsf/Article.xsp?action=openDocument&documentId=3C43C56CFC87D4E3C12563CD005167AA> (27. januar 2014).
  18. HIIK. 2012. *Conflict barometer 2011*. Dostopno prek: http://www.hiik.de/en/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer_2011.pdf (29. november 2013).
  19. --- 2013. *Conflict Barometer 2012*. Dostopno prek: http://hiik.de/en/konfliktbarometer/pdf/ConflictBarometer_2012.pdf (6. december 2012).
  20. --- 2014. *Conflict Barometer 2013*. Dostopno prek: http://hiik.de/de/downloads/data/downloads_2013/ConflictBarometer2013.pdf (6. junij 2014).
  21. --- *Methodology*. Dostopno prek: <http://www.hiik.de/en/methodik/index.html> (10. november 2013).
  22. Infoplease. 2012. *Syria*. Dostopno prek: <http://www.infoplease.com/ipa/A0108016.html> (23. januar 2013).
  23. J. P. 2013a. Al Asadove sile ubile najmanj 85 ljudi, tudi ženske in otroke. *Siol.net*, 22. april. Dostopno prek: http://www.siol.net/novice/svet/2013/04/al_asadove_sile_ubile_najmanj_85_ljudi_tudi_zenske_in_otroke.aspx (19. december 2013).
  24. --- 2013b. Sirski kanibal: Oko za oko, zob za zob. *Siol.net*, 16. maj. Dostopno prek: http://www.siol.net/novice/svet/2013/05/sirski_kanibal_oko_za_oko_zob_za_zob.aspx (19. december 2013).
  25. Ja. 2013. Sirija: težavno predvsem zagotavljanje pomoči notranje razseljenim. *Delo.si*, 14. oktober. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/sirija-tezavno-predvsem-zagotavljanje-pomoci-notranje-razseljenim.html> (11. januar 2014).
  26. Ja. Ma. in Mo. B. 2013. ZN: Pomoč potrebuje vsak četrti prebivalec Sirije. *Delo.si*, 5. november. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/zn-pomoc-potrebuje-vsak-cetrtri-prebivalec-sirije.html> (8. januar 2014).

27. Ja. Mo in Mo. Z. 2012. Opazovalna misija ZN v Siriji se bo končala. *Delo.si*, 16. avgust. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/opazovalna-misija-zn-v-siriji-se-bo-koncala.html> (5. januar 2014).
28. Jakelj, Jernej, Katarina Španić, Marjana Pšeničnik in Špela Marinko – Čeh. 2010. *Raziskovanje humanitarne prava*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
29. Jelušič, Ljubica. 2003. Mirovne operacije kot oblika globalne mirovne preventive pred širjenjem groženj. *Teorija in praksa* 40 (4): 653. Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/db/pdfs/tip20034jelusic.pdf> (11. november 2013).
30. Jogan, Savin 1997. *Mednarodno vojno/humanitarno pravo*. Ljubljana: Center vojaških šol MORS.
31. *Kartagenska deklaracija – Cartagena Declaration*. 1984. Dostopno prek: <http://www.unhcr-centraleurope.org/pdf/resources/legal-documents/international-refugee-law/1984-cartagena-declaration-on-refugees.html> (11. november 2013).
32. Knific, A. 2014. Rusija naj bi povečala dobavo orožja Siriji. *Obramba*. Dostopno prek: <http://www.obramba.com/novice/rusija-naj-bi-povecala-dobavo-orozja-siriji/> (17. januar 2014).
33. *Konvencija o statusu beguncev - The 1951 Refugee Convention*. 1951. Dostopno prek: <http://www.unhcr-centraleurope.org/si/pdf/viri/konvencije/besedilo-konvencije-o-beguncih-in-njenega-protokola.html> (11. november 2013).
34. Krušič, Marjan ur. 1992. *Dežela in ljudje: Jugozahodna in južna Azija*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
35. Landis, Joshua. 2011. *Free Syrian Army Founded by Seven Officers to Fight the Syrian Army*. 29. julij. Dostopno prek: <http://www.joshualandis.com/blog/free-syrian-army-established-to-fight-the-syrian-army/> (23. januar 2014).
36. Laub, Zachary. 2013. *Syria's Crisis and the Global Response*. 11. september. Dostopno prek: <http://www.cfr.org/syria/syrias-crisis-global-response/p28402> (2. januar 2014).
37. Manfreda, Primož. *Syrian Uprising: Top ten reasons for the uprising in Syria*. Dostopno prek: <http://middleeast.about.com/od/syria/tp/Syrian-Uprising.htm> (20. november 2013).
38. MMC RTV SLO, Reuters in STA. 2013. Otroci v Siriji postajajo pozabljene žrtve konflikta. *Rtvslo.si*, 13. marec. Dostopno prek: <http://www.rtvsllo.si/svet/otroci-v-siriji-postajajo-pozabljene-zrtve-konflikta/304374> (8. januar 2014).

39. MMC RTV SLO. 2013a. Sirija: Dva milijona beguncev je humanitarna katastrofa za človeštvo. *Rtvslo.si*, 3. september. Dostopno prek: <http://www.rtvslo.si/svet/sirija-dva-milijona-beguncev-je-humanitarna-katastrofa-za-clovestvo/316736> (8. januar 2014).
40. --- 2013b. Izgubljena generacija sirskih otrok, ki životarijo v taboriščih. *Rtvslo.si*, 29. november 2013. Dostopno prek: <http://www.rtvslo.si/svet/izgubljena-generacija-sirskih-otrok-ki-zivotarijo-v-taboriscih/323765> (11. januar 2014).
41. MZZ. *Mednarodno pravo*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika_in_mednarodno_pravo/mednarodno_pravo/ (11. november 2013).
42. --- *O mednarodnem kazenskem sodišču*. Dostopno prek: http://www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/Mednarodno_pravo/ICC_10_let/Understanding_ICC.pdf (5. junij 2014).
43. Nam in STA. 2012. Asad: "Če so vsi Sirci proti meni, kako sem potem še lahko tu? Nisem superman." *Dnevnik*, 12. november. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/zda-izrazile-podporo-opozicijski-sirski-nacionalni-koaliciji> (12. december 2013).
44. Natek, Karl in Marjeta Natek. 2000. *Države sveta 2000*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
45. Obserson, Bernard. 2000. *Mednarodno humanitarno pravo: odgovori na vprašanja*. Ženeva: MORK.
46. R.G. 2013. Ali Bašar Al Asad zmaguje vojno? *Siol.net*, 24. maj. Dostopno prek: http://www.siol.net/novice/svet/2013/05/ali_basar_al_asad_zmaguje_vojno.aspx (19. december 2013).
47. Rajnar Petrović Jasna. 2012. Stranski produkt konflikta v Siriji je brutalno spolno nasilje. *Mladina*, 15. julij. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/114019/stranski-produkt-konflikta-v-siriji-je-brutalno-spolno-nasilje/> (15. januar 2014).
48. *Resolucija Evropskega parlamenta z dne 13. septembra 2012 o Siriji*. 2012. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2013:353E:0129:0134:SL:PDF> (2. januar 2014).
49. *Rimski statut mednarodnega kazenskega sodišča – Rome Statute of the International Criminal Court*. 1998. Dostopno prek: <http://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?urlmpid=200184> (22. oktober 2013).

50. S.K. 2012. Leto dni Sirije: Od mirnih protestov do krvave morije. *Rtvslo.si*, 15. marec. Dostopno prek: <http://www.rtvslo.si/svet/letodni-sirije-od-mirnih-protestov-do-krvave-morije/278952> (22. november 2013).
51. Sancin, Vasilka, Dominika Švarc in Matjaž Ambrož. 2009. *Mednarodno pravo oboroženih spopadov*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.
52. Slabe, Damijan. 2012. Otroci kot vojaške tarče, živi ščit in žive bombe. *Delo.si*, 12. junij. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/otroci-kot-vojaske-tarce-zivi-scit-in-zive-bombe.html> (5. januar 2014).
53. *Splošna deklaracija človekovih pravic – The Universal Declaration of Human Rights*. 1948. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/documents/udhr/> (22. avgust 2013).
54. SSKJ. 2008. Dostopno prek: http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=konflikt&hs=1 (10. november 2013).
55. STA. 2012a. Sirska opozicija izvolila novega vodjo, v bombnih napadih več mrtvih. *Dnevnik*, 10. november. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/sirska-opozicija-izvolila-novega-vodjo> (12. december 2013).
56. --- 2012b. *Annan bo s prizadevanji za rešitev krize v Siriji seznanil VS ZN*. Dostopno prek: <http://www.mirovne-operacije.si/node/64> (3. januar 2014).
57. --- 2012c. Kofi Annan se boji državljske vojne v Siriji. *Dnevnik*, 8. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/1042528085> (4. januar 2014).
58. --- 2012č. V Siriji tarče napada opazovalci ZN. *Dnevnik*, 15. maj. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/1042529738> (5. januar 2014).
59. --- 2012d. Generalna skupščina ZN z resolucijo obsodila nasilje v Siriji. *Dnevnik*, 3. avgust. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/1042545092> (5. januar 2014).
60. --- 2013a. V Siriji nasilje ne pojenja: samo v enem dnevu 220 mrtvih. *Dnevnik*, 3. januar. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/v-siriji-nasilje-ne-pojenja-samo-v-enem-dnevu-220-mrtvih> (13. december 2013).
61. --- 2013b. V letalskem napadu v Siriji ubitih več otrok. *Dnevnik*, 14. januar. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/v-letalskem-napadu-v-siriji-ubitih-vec-otrok> (13. december 2013).

62. --- 2013c. V sirskem Alepu našli trupla več deset usmrčenih moških. *Dnevnik*, 29. januar. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/v-sirskem-alepu-nasli-trupla-vec-deset-usmrcenih-moskih> (14. december 2013).
63. --- 2013č. Brahimi se je srečal s sirsko opozicijo, uporniki naj bi zavzeli največji jez v državi. *Dnevnik*, 11. februar. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/brahimi-se-je-srecal-s-sirsko-opozicijo> (14. december 2013).
64. --- 2013d. Sirska vojska prevzela nadzor v Latakiji. *Dnevnik*, 19. avgust. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/sirska-vojska-prevzela-nadzor-v-latakiji> (22. december 2013).
65. --- 2013e. UNHCR z izjemno tragičnimi podatki: Iz Sirije zbežalo že več kot dva milijona ljudi! *Politikis*, 3. september. Dostopno prek: <http://www.politikis.si/?p=101248> (2. januar 2014).
66. STA in G.R. 2013. Marec najbolj krvav mesec od začetka vojne v Siriji. *Siol.net*, 1. april. Dostopno prek: http://www.siol.net/novice/svet/2013/04/marec_najbolj_krvav_mesec_od_zacetka_vojne_v_siriji.aspx (17. december 2013).
67. STA in J.J. 2013a. Sirska vojska prevzela nadzor nad Kusairjem. *Siol.net*, 5. julij. Dostopno prek: http://www.siol.net/novice/svet/2013/06/sirska_vojska_trdi_da_je_prevzela_nadzor_nad_kusairjem.aspx (21. december 2013).
68. --- 2013b. Prorežimska milica v Siriji brutalno pomorila 13 članov iste družine. *Siol.net*, 21. julij. Dostopno prek: http://www.siol.net/novice/svet/2013/07/prorezimska_milica_v_siriji_brutalno_pomorila_13_clanov_iste_druzine.aspx (21. december 2013).
69. STA in Ni. J. 2012. Nasilje se nadaljuje, vedno več Sircev pa beži iz države. *24.ur*, 14. junij. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/svet/drzavna-politika-mascevanja-mucijo-in-pobijajo-otroke-bolne-ter-starejse.html> (7. december 2013).
70. STA in Nib. 2012. Nasilje v Siriji se nadaljuje: število žrtev, med njimi tudi otrok, še kar narašča. *Dnevnik*, 30. december. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/nasilje-v-siriji-se-nadaljuje-stevilo-zrtev-med-njimi-tudi-otrok-se-kar-narasca> (13. december 2013).

71. STA in Sal. 2013. ZN: Sirski režim lokalne milice izkorišča za izvajanje pokolov. *Dnevnik*, 11. marec. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/zn-sirski-rezim-lokalne-milice-izkorisca-za-izvajanje-pokolov> (17. december 2013).
72. STA, Ni. J. in Reuters. 2012. Sirska vlada: Uporniki izvajajo grozovite zločine. *24.ur*, 31. julij. Dostopno prek: <http://www.24ur.com/novice/svet/sirska-vlada-uporniki-izvajajo-grozovite-zlocine.html> (8. december 2013).
73. Stannard, Dorothy ur. 2000. *Syria & Lebanon* (insight guide). London: ABA Publication.
74. SZ. 2013. V Damasku preštevajo mrtve. *Dnevnik*, 22. februar. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/v-damasku-prestevajo-mrtve> (14. december 2013).
75. Tak in STA. 2012. Amnesty International obsoja domnevno usmrtitev Asadovih vojakov. *Dnevnik*, 2. november. Dostopno prek: <http://www.dnevnik.si/svet/amnesty-international-obsoja-domnevno-usmrtitev-asadovih-vojakov> (10. december 2013).
76. Tak. 2012. Sirski vojaki posiljujejo ženske, deklice in dečke, včasih napade tudi snemajo. *Dnevnik*, 16. junij. Dostopno prek: <https://www.dnevnik.si/svet/1042536530#> (15. januar 2014).
77. Tonin, Matej. 2013. *Kako do miru v Siriji?* Dostopno prek: <http://www.tonin.si/kako-do-miru-v-siriji.html> (23. november 2013).
78. Türk, Danilo. 2007. *Temelji mednarodnega prava*. Ljubljana: GV Založba.
79. UCDP. *Definition of Armed Conflict*. Dostopno prek: http://www.pcr.uu.se/research/ucdp/definitions/definition_of_armed_conflict/ (10. november 2013).
80. --- 2011. *Timeline Arab spring*. Dostopno prek: www.pcr.uu.se/.../61/61335_1chronologic_timeline_arabian_spring.pdf (3. december 2013).
81. UN. *UNMIS*. Dostopno prek: <http://www.un.org/en/peacekeeping/missions/unsmis/> (6. junij 2014).
82. --- *Six point proposal*. Dostopno prek: http://www.un.org/en/peacekeeping/documents/six_point_proposal.pdf (6. junij 2014).
83. UN News center. 2013. *Syrian conflict hits tragic milestone: one million children now refugees, UN agencies say*. 23. avgust. Dostopno prek:

- http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=45680&Cr=Syria&Cr1=#.Uhie8H_-T1B (11. januar 2014).
84. UNHCR. 2013. *Novačenje otrok, delo otrok, diskriminacija in osamljenosti - stiska sirskih begunskih otrok*. Dostopno prek: <http://www.unhcr-centraleurope.org/si/novice/2013/novacenje-otrok-delo-otrok-diskriminacija-in-osamljenosti-stiska-sirskih-begunskih-otrok.html> (15. januar 2014).
85. --- *Potrebna je nujna pomoč*. Dostopno prek: <http://www.unhcr-centraleurope.org/si/kje-smo-prisotni/trenutne-izredne-razmere-po-svetu/izredne-razmere-v-siriji.html> (8. januar 2014).
86. UNICEF. 2013a. Spopadi v Siriji puščajo nepopravljive posledice na otrocih. Dostopno prek: <http://www.unicef.si/medijski-center/novice/1450/spopadi-v-siriji-puscajo-nepopravljive-posledice-na-otrocih> (11. januar 2014).
87. --- 2013b. *Milijon otrok beguncev predstavlja sramotno prelomnico sirske krize*. Dostopno prek: <http://www.unicef.si/medijski-center/novice/1440/milijon-otrok-beguncev-predstavlja-sramotno-prelomnico-sirske-krize> (5. januar 2014).
88. Uredništvo. 2013. UNHCR z izjemno tragičnimi podatki: Iz Sirije zbežalo že več kot dva milijona ljudi! *Politikis*, 3. september. Dostopno prek: <http://www.politikis.si/?p=101248> (8. januar 2014).
89. Ustanovna listina Združenih narodov – Charter of the united nation. 1945. Dostopno prek: <http://www.unaslovenia.org/dokumenti/ulzn> (30. januar 2014).
90. V.T. 2013. Sirski upornik zagrizel v srce vojaka. *Siol.net*, 14. maj. Dostopno prek: http://www.siol.net/novice/svet/2013/05/sirski_upornik_zagrizel_v_srce_vojaka.aspx (19. december 2013).
91. Videmšek, Boštjan. 2013. *Upor – Arabska pomlad in evropska jesen*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
92. Von Clausewitz, Carl. 2004. *O vojni*. Ljubljana: Studia humanitatis.
93. Z. Mo. 2012. Zgodbe sirskih otrok: mučenja, ugrabitve, zapiranja. *Delo.si*, 25. september. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/zgodbe-sirskih-otrok-mucenja-ugrabitve-zapiranja.html> (11. januar 2014).
94. Žabkar, Anton. 2003. *Marsova dediščina: Temelji vojaških ved*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.